

Volund

Volund

Arkaisk bearbetning av den gamla Volundssagan

av Christian Lanciai (2018)

Personerna:

Volund
Eivor
Oskar
Kung Niding
Drottningen
Prinsen

Andra knektar och hovfolk.

Handlingen äger rum i och omkring Uppsala i äldsta medeltid.

Akt I scen 1. I skogen.
Volund kommer vandrandes längs stigen.

Volund (stannar till) Präster! Hur kunde ni köra ut mig från klostret! Det var ju ej jag utan en av er själva som hade förbrutit sig! Hur kunde ni bära er så förbluffande gudlöst och dumt åt? Ni var ju Guds heliga präster! Av er har envar rätt att vänta sig medmänsklighet och överseende, kärlek och välvilja, men jag blev offret för era passioner, er dolda fientlighet, misstro och misstänksamhet. För att en i er skara förbröt sig mot mig och bevisade sig vara sådan som han allra minst borde vara, avlägsnade ni och försköt ni en oskyldig. Syndaren lever ibland er ännu, men det drabbade offret för syndarens brott körde ni ut ur klostret för gott. Var det snällt eller rättvist gjort? Gud må förlåta er. Jag gör det inte. (*vandrar vidare, hejdar sig när han ser något på stigen.*)

Men vad är detta? Det här är inget djur som ligger strandat på stigen. (*undersöker varelsen*) Det är inget annat än just vad de prästerna alltid har varnat mig för – en kvinna! Men vad har hon råkat ut för? Hon är sargad och medtagen, halvdöd och misshandlad. Men, se, hon vaknar!

Eivor (ömkligt) Låt dem ej ta mig!

Volund Vem är det som inte får ta dig?

Eivor Min grymma familj, mina grymma föräldrar, min gräslige fader och mina blodtörstiga syskon. De är alla fallna för maktens fördärvliga frestelser och skyr ej några som helst medel för att få mera makt. De ville lömskt gifta bort mig med en som jag absolut ej ville ha. Därför flydde jag paniskt till skogs, och här ligger jag nu, blodig, hungrig och frusen. Ack, hjälp mig, om du är en hederlig man som ej vill göra mig något illa.

Volund Jag har aldrig gjort någon illa och vill aldrig göra min nästa för när. Jag är nog mera rädd för dig än vad du själv är för mig, ty man har en gång spått mig, att endast en kvinna var mäktig att göra mig illa, och du är en kvinna. Jag skall dock, emedan mitt samvete manar mig därtill, försöka att hjälpa dig så länge du ej gör mig något illa. Men säg mig först: vad är ditt namn?

Eivor Jag är Eivor. Vad heter du själv?

Volund Jag är Volund. Är du alltjämt jagad?

Eivor Nej, de har nog givit upp jakten och anser mig vara förlorad. De gav nog upp jakten på mig i det ögonblick då jag själv sjönk ned i vanmakt och gav upp allt hopp. Om du hjälper mig har du därmed räddat livet på mig.

Volund Jag kan se att du icke är vilken ung jungfru som helst. Du bär äkta och kostbara smycken på händerna, halsen och armarna, och dina drag vittnar klart om förnämt blod i ådrorna. Varifrån är din familj?

Eivor Ifrån öster från Uppsala.

Volund Vad gör de här långt i väster?

Eivor De ville som sagt gifta bort mig, och den som de för sina maktsyftens skull ville binda mig vid var den mäktige fursten vid Viken.

Volund Den unge tyrannen?

Eivor Just han.

Volund (försiktigt) Får jag fråga: vem är då din far?

Eivor Min far är konung Niding i Uppsala.

Volund Niding! Den ökände falske ohygglige och infernaliske skurkusurpatorn! Om du är hans dotter och har flytt från honom, så hedrar det dig.

Eivor Vill du hjälpa mig?

Volund Ja. Därtill tvingar mig samvetet, ty du är en stackars kvinna i nöd, och den man som ej hjälper den kvinna i nöd som han möter är en nedrig niding. Det vill jag ej vara. Du skall bo hos mig, och jag skall icke göra dig illa. Dock anar jag att du skall bli mitt fördärv. Men det struntar jag i. Om blott mitt ömma samvete tillfredsställs struntar jag i vad som må bliva följderna av att det tillfredsställs.

(tar hand om henne, hjälper henne upp, och de vandrar ut tillsammans, han hjälpande och stödjande henne.)

Scen 2. I hyddan

Volund Eivor, du ödmjuka dygdiga jungfru, nu har du så länge så väl skött om mitt stackars hem, att jag vågar att fatta förtroende för dig och öppna mig för dig. Jag vill från och med denna stund vara ärlig mot dig och ej gömma för dig något av vad jag tänker om dig. Hör nu en misogyn misantrops livs bekännelse.

Jag är hårt uppfostrad till att förakta och undvika, avsky, förbanna och hata allt vad kvinnor heter. Jag har aldrig känt någon kvinna, ty det är mig spått att en kvinna skall störta mitt liv och mig själv i misär och djup olycka. Därför har jag alltid fruktat och aktat mig för kvinnors sällskap. Men det var förr än du kom in i mitt liv.

Eivor Om du avskyr och ringaktar fruntimmer, varför tog du hand om mig då?

Volund Jag kunde ej annat. En mänska som döende ligger på vägen är man illa tvungen att hjälpa om det till och med råkar vara en kvinna. Men nu har jag levat med dig i ett år, och nu vet jag att du ej är farlig och att jag kan lita på dig. Du har härmed mitt fulla förtroende.

Eivor Men hur kom det sig att du levde så här länge ensam ute i ödemarken, som en förflupen eremit? Är du en flykting?

Volund Det kan man kanske säga. Jag växte upp i ett kloster i heliga bröders hägn, men de missbrukade mig.

Eivor Missbrukade?

Volund De tog mig bakifrån.

Eivor Jag förstår inte.

Volund Det är lika bra. Hur som helst, de kränkte mig till oigenkännlighet, och därför flydde jag från dem och började leva ett liv som en fredlös, och det har jag trivts med och klarat mig bra på tills nu.

Eivor Så du misstror mig ändå.

Volund Din skönhet garanterar din äkthet. Jag kan icke tro något ont om dig, du är den första kvinna jag råkat, de lömska bröderna sade mig alltid att kvinnan var

höjden av ondska, men jag vill gärna tro att de misstog sig. De var nog bara okunniga, då de ju faktiskt aldrig känt någon kvinna.

Eivor Känner du mig?

Volund Jag skulle gärna vilja lära känna dig och kvinnan.

Eivor Dock säger mig något att du gör rätt i att vara på din vakt. Du har ingenting ont att frukta av mig, men jag kommer av en mäktig familj, och all makt är ond.

Volund Vad är makt?

Eivor Att härska över andra.

Volund Vem vill göra det?

Eivor Somliga föds till det.

Volund Du kommer av en värld som jag vet ingenting om. Du får gärna undervisa mig.

Eivor Det blir svårt när du ej har någon verklighet på den. Du har förskonats från den. Var glad för det.

Volund Då vet jag inte vad det är jag har att vara glad för.

Eivor Om du lär känna mig och min familj lär du inse det.

Volund Nåväl, den dagen, den sorgen. Nu går jag ut och jagar och skaffar oss en präktig stek till middag. (*tar sin pilbåge och går ut.*)

Eivor (*sjunker i egna funderingar*) Han föraktar mig, som alla andra, för att jag är kvinna. Så är alla män, i synnerhet sådana som aldrig lärt känna en kvinna. De där munkarna gjorde ett monster av honom. Om han så föraktar oss kvinnor skall han nog få erfara att vi ej är mindre sluga och sämre än männen.

Men jag får ta mig i akt. Han är en rätt så mystisk natur. Sällan ger han mig någonting av sin personlighet, sällan ger han någonting av sig själv åt mig. Jag måste komma hans hemlighet och hans själs krafter på spåren. Jag måste ta reda på vem han egentligen är, vad han gör och vad meningen är med hans liv. Där måste finnas något, då han är så egen, han har någon hemlighet, som kanske han inte själv ens är medveten om.

Hon låtsades att vara foglig och samarbetsvillig och medgörlig för honom. Hon trädde in i den erbjudna rollen som pålitlig och tillförlitlig god vän. Ja, i allt vad hon gjorde försökte hon blott ställa in sig hos honom. Och han var naiv, oerfaren, helt godtrogen och kunde ej tänka någonting ont om en kvinna, så han trodde att den roll som kvinnan spelade överensstämde med Eivors reella och verkliga inställning till honom själv och till livet hos honom. Och på hennes kanske smått tjatiga uppmaning började han mer och mer att bekänna för henne vad han faktiskt sysslade med och egentligen i det fördolda höll på med. Han vågade inviga henne i sina för världen helt okända stora oskattbara och ovärderliga arbeten. Och hon blev blott mer och mer intresserad ju mer hon fick veta och ville ej nöja sig med Volunds lillfinger utan blev därav allenast mer hungrig och glupsk och svårt, farligt, oroande lysten på handen och armen tillika. Och Volund var godtrogen och drog sig ej för att visa alltmera av sina omätliga skatter för henne. Och samtidigt blev han av hennes

intresse mer ivrig och flitig och mer inspirerad i sitt ädla hantverk och lockades till att begiva sig på alltmer svåra och krävande uppgifter. Den svåra uppgift som han alltid mest hade lockats av och fascinerats av var att frambringa ett ämne med vilket man kunde omvandla vad ämne som helst till rent guld. Och av hennes förtroliga tjugusiga charmiga och inspirerande väsen och goda personlighet eggades han till att driva allt hårdare på sina experiment i den vägen. Han sökte en formel, den yttersta yppersta ämnesfusionen, den enda perfekta legeringen, men aldrig löste han gåtan hur nära dess lösning han än ibland kom.

Men dock lyckades han med att smida tillsammans de tre skilda delarna av det fantastiska svärd, som han dödat en örn för att få, och han smidde ihop detta svärd så att det blev mer underbart än vad det någonsin varit förut. Med sitt gränslösa kunnande om stål och sten, mineraler, metaller och järn och de starkaste hårdaste ämnena i denna värld gick han med mycket hårt och svårt arbete slutligen tappert i land med att rekonstruera ett svärd som ej liknade och som ej ens överträffades av något annat svärd i styrka, skärpa och stridsduglighet. När han fullbordat svärdet klöv han sönder sitt allra hårdaste städ med det blott för att pröva dess blixtvassa klinga. Han kunde slå sönder och klyva och splittra de hårdaste bergarter med det. Och givetvis var han omåttligt om icke odrägligt och obotligt stolt över detta sitt svärd. Och han kallade svärdet för Makt, ty han ansåg att den som besatt detta svärd icke kunde betvingas av någon men däremot hur lätt som helst flinkt betvinga precis vem som helst och följaktligen göra sig till hela världens oinskränkte och obestridlige herre. Men detta svärd gav honom makt endast över allt våld, all materia och över allt världsligt. Han satte den makt mycket högre som kunde behärska naturen. Och denna makt trodde han sig kunna uppnå allenast igenom att frambringa den underbara metall, som han kunde förvandla vad ämne som helst till rent guld med. Med svärdet besatt han all makt över våldet, men han ville även besitta all makt över freden och friden. Han ville ha makten att kunna behärska naturen och styra den efter sin vilja. Han ville bli världens och hela historiens första och största mest snillrika vetenskapsman. Kort sagt, han ville göra sig till herre över all skapelsen med att frambringa ett ämne som ej fanns förut och med vilket han kunde behärska materien och världsalltets komposition, sammansättning och kosmos. Han ville helt enkelt betvinga och sätta sig över all världen, dess ting, kosmos och hela världsordningen.

Och just denna hans strävan var Eivor så nyfiken på. Hon fick honom så långt, att han nedlät sig till att uppvisa sitt svärd, demonstrera det och sätta in henne i dess förskräckliga kraft, makt och styrka. Och hon blev förskräckt först och häpnade sedan, när han högg sitt svärd i en stenbumling så, att den splittrades som om den kluvits av blixten.

Men denna hans styrka och kraft gjorde ett så djupt intryck på henne, att hon greps av rädsla för honom. En så mäktig mästare måste man akta sig för, tänkte hon, ty han är ju ej mänsklig. Och hon fick nu för första gången idén till att helt enkelt lämna och fly från hans håla.

Han märkte dock att hon blev tillknäppt och att hon ej mer var så öppen mot honom. Han frågade henne då vad det var som var på tok, och när han envist ville ha svar på den frågan förklarade hon då till sist:

Eivor Jag vill ej mera bo här och leva hos dig.

Volund (upprörd) Tänker du lämna mig, överge mig, gå ifrån mig och svika mig? Det kan du ej mena allvar med. Nej, så får du inte göra. Så kan du ej handla mot mig, ty jag har ju gett dig mitt förtroende. Jag har ju litat på dig, satt dig in i min värld, visat dig mina skatter och givit dig allt. Nej, min Eivor, så kan du ej göra mot mig.

Eivor Men jag bor ju hos dig som en fånge. Vi bor här i hålan i vildmarkens mörker i enslighet år efter år. Aldrig sker en förändring. Jag slavar åt dig här i hålan dag ut och dag in, och själv är du ej någonsin hemma. Det enda som fattas är att du fastkedjade mig som ett bergtroll sitt offer vid hålan och sålunda tvingade mig att bli kvar här för hela mitt liv.

Volund Aldrig skulle jag kunna mot dig bruka våld.

Eivor Jo, det skulle du visst kunna göra. Du är ju så rädd om din skatt och din gränslösa praktfulla märkliga rikedom, att du av rädsla för att jag avslöjade den för all världen ej skulle försmå att med våld hålla mig i din bur.

Volund Du har fel. Giv mig chansen att visa för dig att din misstanke om mig är fel.

Eivor Nåväl. Du har ej sagt vad du gör under nätterna borta i din stora gruvsmedja inne i berget, som du aldrig låter mig se.

Volund Vad jag gör där kan du ej förstå.

Eivor Varför det? För att jag är en kvinna? Men ej ens en man kan förstå vad man ej har försökt att berätta för honom och få honom till att förstå. Du kan ej rättvist påstå att jag ej förstår något som du ej givit mig chansen till ens att förstå.

Volund Jag försöker att experimentera fram en ny metall.

Eivor Vad är det för metall?

Volund Den metall som kan göra vad annan metall som helst till äkta guld.

Eivor Det tror jag du kan lyckas med.

Volund (baxnar) Tror du det?

Eivor Om jag hjälper dig.

Volund Hur kan du hjälpa mig?

Eivor Genom att hålla vårt kärleksförhållande levande. Vår kärlekkraft skall frambringa det övernaturliga ämnet. Och om du får fram det och lyckas med att hitta den rätta formeln skall sedan för all framtid det då bestående färdiga grundämnet vara beviset för att vittna evigt om din och min kärlek.

Volund Så vackert du talar. Tror du det är möjligt?

Eivor Jo visst! Och när du har det märkliga grundämnet färdigt skall du då av det fabricera och smida en ring, som du skall ge åt mig i present. Om du lyckas att göra den ringen skall jag stanna kvar hos dig och bli din brud. Annars sticker jag från dig.

Volund Då ger du mig ej något val.

Och den kortbente mästaren Volund gick genast till smedjan i gruvan i berget och hängav sig åt sitt mest krävande forskararbete och sitt största företag med större iver än någonsin. Och Eivor gladdes däröver och log så belåtet och trodde helt visst på att han genom kärlekens kraft skulle kunna galant genomföra det synbarligen helt omöjliga arbetet. Hon trodde kärleken var livets enda perfekta detalj, och hon tänkte att Volund om han skulle lyckas med arbetet därmed i så fall klart skulle ha praktiskt bevisat för henne sin kärleks fullkomliga äkthet. Ty hon liksom varje normal kvinna menade att en man kunde bevisa sin kärlek och duglighet, manlighet, kraft och personlighets värde på ett enda sätt endast, och att det sättet helt enkelt var genom praktiken. Men samtidigt ville hon genom det här rätt märkvärdiga provet också utmana honom och göra hans liv så förbittrat och djävligt för honom som möjligt.

Men Volund gick faktiskt i land med den sällsamma övernaturliga ogenomförbara och helt omöjliga uppgiften. Det var en midvinter som han i morteln slog ut det rödglödande flytande ämnet. Han visste att han hade lyckats med frambringandet av det verklighetsfrämmande grundämnet. Det hade krävt många kilon av guld, en förmögenhet i diamanter och väldiga massor av andra unika metaller och kostbara malmarter, stenarter och ovärderliga gröna och röda och blå ädelstenar för att genom rening och rensning och härdning få fram några teskedar av den märkvärdiga i tio år eftersträvade yttersta mest exklusiva metallen, som skulle stå högt över alla de ädlaste kända metaller och i sig förena dem alla och vara den stora och enda gemensamma nämnaren för dem. Man kan ej beskriva och långt mindre bilda sig någon som helst föreställning om med vilka känslor den känslige smeden till slut bar fram stöpsleven med det så ringa och lilla men faktiska skvalpande oxblodsfärgaktiga innehåll, som var det färdiga slutgiltiga resultatet av tio års ansträngningar. Och han göt av det kostbara ämnet en ring, som fick svalna i två dagar och som han sedan tog hem till sin Eivor.

Han gav Eivor ringen. Hon sade:

Eivor Skall jag få en ring av dig? Har jag ej redan fått tillräckligt många av dig?

Volund Den här ringen är ej som de andra.

Eivor Vad skiljer den här från de andra?

Volund Den här ringen har jag smitt enbart av kärlek till dig. Det är kärlekens ring. Det är den ring som du bad mig göra.

Eivor Jag ser inget märkvärdigt med den.

Volund Tag av den från fingret och pröva den. Den är så mättad med överskottsgrundämnen och energi, att dess strålande rika atomövermått gör att den måste påverka varje hårt ämne som den kommer nära. Tag av den och testa dess övernaturliga otroliga egenskaper. Jag har redan provat den förut i gruvan.

Och Eivor tog av sig den skimrande ringen, som tycktes mer gyllne än guld, och hon förde den mot ett skönt smycke, som Volund förut hade givit åt henne. Och genast förvandlades smycket, som var av rent silver, till renaste guld. Eivor häpnade.

Hon gjorde om detta experiment med en annan sak, och varje föremål som hon berörde sin ring med förvandlades till oförfalskat rent guld. Och hon häpnade så till den grad, att hon åter drog ringen på fingret och sedan ej mer tordes använda den. Volund sade:

Volund Så bräddad med ämnen och kärnor av ämnen är ringen, att dess energi faktiskt är outtömlig. Dess kraft kommer aldrig att avta, ty ringen är så övermättad med kärnämnen, att dess förmåga och kraft ständigt reproducerar sig själv. Denna ring kommer alltid så länge den finns att förvandla vart ämne som den kommer nära till guld, ty så stor är den kärlekskraft som den är gjord av.

I ringen finns alla materier och grundämnen representerade, men på så sätt att de liksom är tvungna att avreagera sig på ämnet guld. Varje ämne, som har något ämne som guldet har, som denna ring kommer nära, blir genast så uppfyllda av alla ämnen som de ännu saknar för att bli till guld, och som ringen konstant sprider, strålar och utsänder. Således kan denna ring lätt förvandla precis vad som helst som är dött till rent guld.

Och nu giver jag dig denna ring, och med ringen ger jag dig min kärlek. Må ringen för dig vara tecknet, beviset och inkarnationen av min obegränsade tillgivenhet och förtroende för dig. Jag avstår åt dig den mest sällsynta dyrgrip som någonsin smitts av en smed i vår värld, och den dyrgripen innebär ansvar för, makt över och suveränt herravälde och oinskränkt autokrati över hela vår värld. Denna enda unika förtrollande ring ger jag, Volund, dig, Eivor, för att du skall veta att jag älskar dig. Jag ger härmed dig hela mig själv, allt jag äger och mer än mig själv, ty jag kommer ej någonsin att kunna göra en sådan ring till. Den är din, och jag fråntar mig rätten att någonsin ta den i bruk för min egen del. Din är den endast, och ve mig om jag tar den från dig! I gengäld skall du vara min. Du skall bo här och hjälpa mig leva och koka min middag och städa mitt hus varje dag. Du skall vara min slav.

Eivor Du må vara den yppersta smeden i världen, men nu glömmet du bort, att jag är av konungsligt blod. Vad är du? Ingenting. Du är bara en vilde och barrskogsgorilla, en vildmarksbarbar. Du får ge mig presenter, men du får ej vänta dig något i utbyte. Jag skall behålla din ring, men jag skall aldrig använda den mer och icke ens tacka dig för den, och du kan ej vänta dig av mig att jag skall förbli här om jag en dag börjar att vantrivas här så att jag finner livet alltför outhärdligt här. Ingenting kan hålla kvar kungens dotter i Volunds eländiga jordkula om hon får för sig att lämna den, och allra minst den lågbördige simple och grovhuggne lantisen Volund.

Volund Min flicka, du vet icke själv vad du säger. Du dillar. I okunskap och ignorans babblar du fram skrattretande nonsens. Vad är börd och adel? Ett ogräsfrö, som bara sprider den pest i vår mänsklighet som kallas högmod. Och högmod är hela vår mänsklighets eviga skötesynd och enda orsaken till allt vad ondska och missförstånd heter. Du vet icke själv vad du talar om när du nu babblar om börd. Då är det mera hälsosamt att ge fritt utlopp åt luft genom ändan. Ty genom ditt prat om din börd övertygar du mig blott om att jag är ädlare och mera högbördig än vad ers

nåd kungadottern är, ty den som ädel är skryter ej om det och gör sig ej avskryvd för alla andra med att fåfängt yrka på sin excellens framom andra. Nej, börd är ett gott endast när den förnedras. En ställning är god endast om man förlorar den. En stackars avsatt och landsförvist konung, som jobbar tillsammans med dödgrävare på en kyrkogård någonstans utomlands i en obskyr och fullständig anonymitet står i mitt öga högre än världens mest praktfulla mäktiga furste. En konung är endast en konung som lider. En man är en man om han arbetar blott. Visa upp för mig en stackars feminin bortskämd och utspökad kronprins, som bara har daltande narrar och lismande fjollor omkring sig och som genom sin position är förbjuden att uträtta någonting nyttigt och aldrig får göra vad han mest egentligen vill, och jag skall tycka mer synd om honom och hysa för honom ett större förakt, hur gudomlig och vacker och praktfull och utsmyckad han än må vara, än för en normal mänsklig olycksförföljd stackars konung, som utsätts för skamliga mörka intriger, berövas sin tron och sin makt genom förräderi och skandaler och som sedan utsätts för folkets förföljelse, lagens och samhällets, demokratins och systemets och okunnighetens så kallade rättvisa och blir förklarad förlustig medborgerlighet, ära, gods, namn och allt utom livet och döms av förstockelsens, dumhetens, okunnighetens och den alltid så falskt och högröstat jublande obotliga skadeglädjens så talrika anhängarmajoritet till bedrövlig och hemsk landsförvisning och ensamhet och isolering för resten av livet. En konung som håller sin ställning emedan han alltid ger efter för andra och skiter i vad som är rätt och som låter sig mutas är det alltid synd om emedan han är så föraktlig. Men den potentat som blir avsatt, förföljd och fördriven och halshuggen är alltid stor, ty han råkar så illa ut endast emedan han är så helt oskyldig och såsom konung dessutom så duglig och kunglig. Ty han skulle annars ej utsättas för dumma avundsmäns konspirationer och grymt överlagda intriger. Den konung är ädel som faller, ty han har i fallet bevisat att han faktiskt stod på en höjd. Men den som icke faller är värdelös, ty endast den kan ej falla som redan befinner sig nere på botten.

Så därför föraktar jag börd. Om du hade förklarat dig vara ett hittebarn, som vuxit upp i ett fängelse illa behandlad av onda tyranner, så hade du haft någon bakgrund att skryta med; men att förhäva dig genom att framhäva dina föräldrars betydande maktställning vittnar allenast om ovärdighet.

Jag är glad över att jag är enkel och simpel och fri. Jag är glad över att jag ej har något tyngande kungligt blod i mig. Jag gläder mig över att jag är en fattig och enkel förnedrad föraktad och primitiv usling, som lever i fullkomlig ensamhet, obskyritet, isolering och söker anonymitet här i skogarna fjärran från världspolitiken, som endast är ond i all evighet. Måtte Gud låta mig aldrig få ha något med något konungligt mähä att göra! Må jag hellre dö än bli tvungen att spela en roll i historien! Blygs, flicka, över ditt usla förbannade konungablod! Och för det att du vågar att göra dig till och ta på dig en svart mask av högfärd skall du bliva ödmjukad. Jag har här gett dig mitt hjärta, mitt liv och mitt allt, och du har varit oförskämd nog att helt avsiktligt hävda, att du icke ens ämnar tacka mig. Dumma okunniga flickebarn! Ve den som retar en sådan som Volund! En hantverkare, som fromt delar Guds möda att skapa i denna värld vad som är gott, är det farligt att reta.

Min sköna, ni står i behov av att uppfostras! Härmed är ni hädanefter min fånge! (*Helt smidigt och raskt, utan att Eivor hann reagera, belade den skicklige smeden sin hemhjälp med handbojor.*) Kom nu, min sköna! Du skall vara fjättrad härefter, tills du visar så mycket ödmjukhet att du nedlåter dig till att frambära ett tack åt mig för min present. Varje gång jag går ut skall jag kedja dig fast vid min säng, så att du ej kan smita. Jag skall aldrig släppa dig förrän du har blivit min genom din egen vilja. Det lovar jag!

Och Volund höll vad han lovade. Han satte på henne även en boja på foten, som han sedan fjättrade fast till sin säng. Sedan gick han besviken ur hålan och bort till sitt arbete, vid vilket han sedan stannade borta så länge som natten var mörk. Han försökte att dränka sin bitterhet i sitt hårt krävande arbete. Eivor lät han sitta hemma och slita i kedjorna tills hon blev blodig och grät sig till sömns i en uppenbart obekväm ställning.

När de åter träffades ville hon blidka den vrede tyrannen. Hon ville försona sig med honom, ställa sig ödmjuk och genom uppriktiga tårar beveka hans hjärta, men han trodde blott att hon gjorde sig till och förställde sig. Det var omöjligt för honom att vidare lita på henne och tro något gott om den så otacksamma och tanklösa flickan. Han trodde ej någonting gott mera om någon kvinna.

Volund Nej du, kvinna, du listiga orm, som är specialist på att bringa var god man på fall, den här fästningen skall du ej intaga. Jag faller aldrig. Jag är den som slåss och som fortsätter tappert att slåss fastän alla omkring mig som hjälpte mig har givit upp. Jag är ensam men därför så stark. Jag är helt ointaglig. Du kan icke få mig, Guds mästersmed Volund, till att giva efter och falla till föga, ge avkall på sin fromma envishet och giva upp. Aldrig skall Volund falla för djurisk och otacksam, helt opålitlig lös kvinna. Ty kvinnan var ormen som i ljuv gestalt grymt förledde den ädle och harmlöse Adam till synd. Ormen var det som en gång för alla då slugt tog sitt säte i kvinnan till mannens fördärv för all evighet

Ack, hur fri, säll och lycklig var jag icke innan den usla förbannade käringen kom i min väg! Jag var då ett med världen, med Gud och naturen. Jag var fri och säll såsom fågeln, och jag hade makt över vädret. Men kvinnan är till för att röva all makt ifrån mannen, och det har just Eivor fult gjort ifrån mig. Hon har trålbundit mig och fördärvat min själ. Har då jag icke rätt att ta hämnd därför med att fastkedja den lömska i hålan, som hon har för mig outhärdliggjort? Aldrig skall jag ge den häxan, den gnatande pladdrande skräcködlan, fri. Ty om den släpptes fri här i världen är jag sedan aldrig mer säker.

Så tänkte den duktige smeden när han var och arbetade. Men hur häpen blev han ej när han en dag kom till sitt hem och fann fruntimret borta. Hon hade med list lyckats fly. Han betogs av förvåning och häpnad. Han satte sig ner och satt länge och väl och blott stirrade på var hans fånge så länge nu hade haft vanan att sitta.

Han kunde ej fatta hur hon hade kunnat ta av sig de kraftiga handbojorna, som låg hela ännu där på golvet. Men småningom kunde han rekonstruera hur flykten gått till. Det fanns en enda möjlighet, och det var det att den fångna med flit hade ätit så litet så länge, att hon därmed väl hade lyckats att avmagra sig så att hon till sist blivit så tunn att hon kunde dra händer och fötter ur bojorna. Väl hade Volund lagt märke till att Eivor ätit så litet, men han hade tänkt: "Hon behöver ej mycket, så mycket som hon sitter stilla här hemma." Men nu förstod Volund att det hade varit en list, och att Eivor helt avsiktligt slugt hade bantat.

Nu fann Volund i Eivors ställe ej annat än tomhet. Han saknade bittert sin fånge, och det gjorde han mer för var dag som gick. Han förlorade nästan sin arbetslust.

Volund Ack, kära Eivor, det var ju just därför att du icke skulle bege dig ifrån mig som jag höll dig fången! Jag ville just undvika att du en dag skulle ge dig iväg! Men du övergav Volund ändå, och nu skvallrar du säkert för alla du träffar om Volund och om Volunds skatter och konstföremål, rikedomar och guld! Och den finaste dyrgripen och största skatten av alla har du tagit med dig och rövat ifrån mig! Du tog med dig ringen, du falska! Men jag kan ej hata dig. Jag fick ju aldrig ens älska dig. Hur kan jag hata dig då? Det var mitt eget fel att du lämnade mig, ty jag visade aldrig hur mycket jag älskade dig. Men vem vet? Kanske du en dag kommer tillbaka? Vem vet? Kanske vi måste träffas igen?

Jag kan endast sörja och klaga, begråta och bitterligt ångra att detta har skett. Ty jag älskade dig. Ja, jag älskade om inte annat din själ. Jag beundrade dig och omhuldade varje minut av vår samvaro. Jag var en man i ditt sällskap. Jag kände mig upprymd och lycklig och stark i din närhet. Du gjorde vad ej någon annan har gjort: inspirerade mig. Jag var aldrig så produktiv som när du genom att bo här och dela mitt liv kraftigt sporrade, eggade och provocerade mig i mitt innersta. Vad är jag nu? Vad är mannen förutan den kvinna han älskar? Han är ingenting. Han är såsom en svamp: slapp och fuktig, porös och helt utan ett uns av fri vilja och själskraft. Han har intet påtagligt, hårt och konkret längre i sig. Han är en förmultnande ruttnande maskäten slapp äcklig svamp. Nej, jag vill inte arbeta längre. Min lust har försvunnit. Den lämnade mig med min älskade. Hon övergav mig och tog vid sin flykt med sig min egen själ och min skaparkraft. Volund är själsdöd. Hans liv är nu utan all mening.

Men hur det nu var så gick tiden, och medan den gick så begynte den håglöse Volund allt mer och mer vänja sig vid att hans fånge var borta. Så småningom började vildmarkskonstnären att återgå till det spartanska och fattiga, fria och sunda naturliv, som han hade levat tills Eivor kom in i hans liv. Han blev åter god vän med naturen och lärde sig åter att umgås med Anden och delta i vädrets fantastiska påhitt och påverka dem. Han blev åter en skogssjäl och började snart även återgå till sitt betydande arbete. En sak allenast förföljde och plågade honom beständigt. Han kunde ej glömma sin ring, sitt livs digraste ansträngning, och alltför väl var han medveten om att han aldrig på nytt skulle kunna frambringa en likadan ring.

Akt II scen 1.

Det var aderton månader efter att Eivor försvunnit. Han tänkte ej mycket på henne men ofta på ringen. Så finner han plötsligt en morgon att han har besök. När han vaknar ur sömnen bryskt väckt och bestört ser han trenne helt främmande karlar i hålan, och en av dem håller ett svärd mot hans strupe. Den uslingen är det som väckt honom, och det allvarligt väl siktade svärd som den uslingen håller i är Volunds eget. Och Volund är öm i sin sida av sparken han fått som har väckt honom. Främlingen som håller hans eget svärd mot dess ägares strupe framväser på fräckaste, lömskaste och ondskefullaste vis:

Oskar Nu är din timma slagen, herr mästern Volund, ty nu har vi äntligen funnit dig! Res på dig och dra på hosorna och någon fäll, ty en lång resa väntar dig.

Volund Vilka är ni och vad vill ni?

Oskar Vi har blivit utsända hit för att hämta dig till konung Niding i öster. Han önskar att tala med dig.

Volund Om vad då?

Oskar Om affärer. Han är ju dig skyldig för att du tog hand om och underhöll hans väna dotter, den fagra mön Eivor.

Volund Det gjorde jag gratis. Han är icke skyldig mig något.

Oskar Det gjorde du gratis minsann! Och han är icke skyldig dig något! Men är icke du skyldig Eivor vad du tog ifrån henne?

Volund Vad tog väl jag ifrån henne?

Oskar Tog du icke lämpligt nog mödomen från henne?

Volund Jag kom ej någonsin vid henne.

Oskar Jaså, minsann! Han förnekar sin skuld! Nå, förnekar du även att du här med våld höll den menlösa fången en rätt så lång tid?

Volund Det förnekar jag inte.

Oskar Och varför plär någon man hålla ett fruntimmer hos sig om ej för att utnyttja henne? Din sak är rätt svag om du erkänner att du med våld här höll kvar henne. Men du får föra din talan hos konungen. Han vill nu rannsaka dig, och du har inget val utom att följa med. Du får lämna ditt arbete här, dina skatter och hela ditt fria artistiska liv.

Volund Jag tog aldrig ett grand ifrån Eivor, men hon bestal mig på det dyrbaraste som jag ägde.

Oskar Var det då din oskuld? Ha-ha! Ha-ha-ha! (*Alla knektarna skrattar med.*)

Volund Jag förstår ej ert sinne för humor. Jag följer ej med er. Men hälsa er konung och säg att jag aldrig så mycket som såg Eivors kvinnliga utvärtes tecken ens.

Oskar Då såg du inte ens hennes mustascher! Ha-ha! Ha-ha-ha! (*Alla knektarna skrattar med.*)

Volund Gå nu ut härifrån och låt mig vara ensam i fred. Och om du, knekt, som gärna tycks skämta, trots allt är en ärliger man, ger du mig genast åter mitt svärd.

Oskar Nej, så dum är jag inte. Det skall konung Niding personligen få, ty hans dotter, din frilla, har vackert berättat om det inför konungen att han vill ha det, och han har befallt mig att hämta det åt honom. Är icke detta svärd det som du själv döpt till 'Makt'? Vad beträffar ditt övriga önskemål kan vi ej lämna dig ensam i fred, ty du är just en sådan man som måste ofredas. Du är en konstnär, och en sådan man får ej någonsin tillåtas verka i fred. Och det att du är konstnär är ditt största fel. Men om du vore någonting annat så skulle du lika fullt ofredas även för det, ty du är en gång sådan att du måste ofredas. Ve den som lämnar och låter en sådan som dig göra fritt vad han vill! Ty en sådan som du får ej ha någon frihet. Han måste betvingas, förslavas och trälbindas helst utan våld men om det icke går så med våld. Du är gudarnas älskling, och därför så måste vi plåga dig i så stor utsträckning som det är möjligt. Du får icke vara i fred för den värld som du ej vill ha något att göra med. Du måste komma med oss och bli konungen bland alla nidingars träl.

Och då började Volund att kämpa, men inför de tre starka karlarna som alla var mycket större än han och inför sitt svärds makt var han tvungen att kapitulera. Och knektarna band fast hans händer och handlovar bakom hans rygg, och de lade en snara kring halsen på honom. Och på detta sätt fick han traska bakom deras hästar i veckor och dessutom i ganska pressande takt. Männen fyllde på samma gång säckar och väskor med allt vad de kunde av Volunds tillgängliga skatter: allt guld, alla konstföremål och allt och vackert och värdefullt lade de vantarna på och tog med sig.

Men Volund var ej den som fogade sig i så neslig behandling. Han vållade knektarna så mycket bråk och besvär under resan att de måste binda ihop honom till en helt rörelsehindrad och munkavlad svinbunden boll och placera sin fånge i en liten träbur som hängdes på sidan av en utav hästarna. Sedan fick knektarna frid, och de kunde i lugn och ro resa tillbaka till sin egen nidingakonung. Och de sade hånfullt till den talberövade Volund:

Oskar Hur känner nu kvinnomisshandlaren sig? Är han tillräckligt misshandlad? Känner han sig nu som han fick sin Eivor att känna sig? Vänta då bara! Det här är blott början!

(Och knektarna skrattade rätt. Men hantverkaren tuggade håll i sin munkavle och sporde knektarna lugnt och försynt:)

Volund Men vad vill konung Niding med mig?

Oskar Han vill göra dig till sin lakej, mästersed, träl och hovjuvelerare.

Volund Hur tror han att han kan göra en hantverkare till sin träl?

Oskar Han har haft många hovsmeder som han förbrukat.

Volund Mig skall han ej kunna förbruka. Förr blir han förbrukad av mig.

Oskar Det är nog föga troligt. Han har en speciell procedur som är helt idiotsäker som giver hovsmeden rakt inget val.

Volund Vad är det för befängd procedur?

Oskar Ut på Mälarfjord finns kungens guldsmedja. Den ligger långt ifrån land på en avsides liggande holme. Dit för han guldsmeden som där får smida så gott han kan eller gå åt. Utför han icke konungens uppdrag får han ingen mat.

Volund Du har icke sagt allt. Hur skall nidingakonungen hindra sin smed från att simma i land och så rymma till skogs med hans guld?

Oskar Kungen är inte dummare än att han skär av sin hovjuvelerares knäsenor. Nu vet du det. Nu vet du vad du har för en framtid att vänta.

Volund Min vän, du skall bliva min vän, ty det förutspår jag, och om jag bliver konungens träl skall du hjälpa mig hämnas på honom.

Oskar Ha-ha! Övermodige för att ej säga högmodige falske profet! Tror du att du kunde betvinga mig medelst magi?

Volund Icke jag skall betvinga dig, men ödet självt skall med självklarhet bringa det dährän. Det skall bli en fullkomligt logisk, naturlig och klar oundviklig rak utveckling som skall beställa därom. Och hör nu på min ed. *(Här bör nämnas, att detta väsentliga samtal tyst försiggick mellan den bundne och knekten som red honom närmast, som var samme knekt som bevisat att han hade sinne för humor.)* Vad konungen än vågar göra mot mig skall jag komma hans kungsblod och hela hans kungliga släkte på skam, ty jag är mer en konung än nidingen. Jag vågar utmana honom. Om han så skär senorna av mig i knäveckan och tvingar mig bli hans slav skall jag trotsa hans slughet och utkräva hämnd och besegra den narren. Han är ingen konung. Han är blott en uppkomling. Mitt rena vildmarksblod är mera kungligt än hans av tyrannmakt befläckade nidingahjärta. Om han har behandlat guldsmeder så illa som du har berättat skall jag taga deras parti och ta hämnd för dem alla. Och vad sköna Eivor beträffar har jag aldrig gjort henne illa. Jag har endast rättvist bestraffat den sköna för okynnig otacksamhet. Och det lovar jag dig, att som straff för att hon vågar anklaga mig för att djuriskt ha kränkt henne skall hon mot sin egen vilja bli mor åt min förstfödde son.

Oskar Du är otäckt och skrämmande högmodig. Måtte jag hellre få dö än bli verktyg för dina vanvettiga anslag mot kungafamiljen. Ja, måtte jag dö om det händer min kungafamilj något ont genom dina intriger.

Volund Jag lovar dig att jag allenast skall göra vad rätt är. Må Herren Gud straffa mig drygt om jag någonsin gör något orätt mot någon som icke är skyldig och icke förtjänar det.

Oskar Du är en slug diabolisk och farlig naturkraft och trollkarl.

Volund Nej, jag är allenast en hantverkare.

Oskar Det skall bli intressant att se kraftmätningen mellan dig och kung Niding. Det blir en allvarlig duell som ej blir särskilt munter för den som förlorar. Men hör nu vad jag har för inställning. Jag är en man som högt älskar mitt land och mitt folk, och det är inget folk om det ej har en konung, och därför så älskar och tjänar jag konungen. Men om min konung går under och bliver besegrad skall jag för mitt folks skull betjäna och hjälpa hans överman, ty blott den starkaste är god tillräckligt som konung för detta mitt folk. Ty om konungen faller betyder det blott att han icke är värdig. Så hör nu min inställning. Om du besegrar vår kung fastän

han fysiskt gör allt för att underlägga sig dig är du konungens överman, och då skall jag icke mer tjäna konungen utan hans överman.

Volund Vet du vad rätt är? Kan du skilja klart mellan orätt och rätt?

Oskar Jag vet endast att rätten är den som är stark och att den har fel som är den svagare.

Volund Men den som innehar rätten kan tyckas rätt svag till en början, men slutligen avgår han ändå med segern.

Oskar Kan hända.

Volund Men det skall jag säga dig, att endast den man är värdig att vara en konung som alltid klart utan att tveka kan avgöra vad som är orätt och vad som är rätt.

Oskar Det är omöjligt att kunna avgöra det teoretiskt på förhand. Man kan endast se vilken part som har rätt med att se vilken part som besestrar den andre.

Volund Ja, det stämmer väl för gemene man, men den som född är till konung vet alltid på förhand precis säkert vad som är riktigt och rätt, och han kan aldrig tveka.

Oskar Vill du därmed påstå att du är en konung?

Volund Jag är blott en vildmarksman. Aldrig har jag haft kontakt med det ringaste kungliga väsen, och mitt friska blod är precis lika rött som var byfånes, arbetares, bondes, sjömans och björns, vargs och vilddjurs. Jag är lika okunglig, vild, opolitisk och maktfrämmande som naturen.

Och Oskar, som knekten nu hette, fick mycket att tänka på. Skulle han hjälpa den tragiskt fördömde, som oskyldig var, eller skulle han prisge den stackaren åt sitt grymt hopplösa öde och ej lyfta sitt minsta finger till hjälp åt en oskyldig? Oskar var tankfull båd' länge och väl innan han äntligt löste problemet. Han löste det så att han skulle ge Volund en chans: om den fångne bevisade sig vara bättre än Oskar när Oskar själv var såsom bäst skulle Oskar ge Volund sitt stöd. Nu var Oskar kung Nidings bemärktaste bågskytt, och under en rast sade Oskar till Volund: "Kom med mig ett slag." Volunds rep löstes upp utom de som band händerna, och Oskar sade till Volund när de var allena:

Oskar Jag skall nu ge prov på min yppersta konst. Om du nu överträffar vårt lands ypperligaste skytt skall jag tjäna och hjälpa dig. Men om du ej överträffar mig är du ej bättre än mig. (*Oskar tog så sin båge och siktade lugnt på en glada som svävade uppe i skyn.*) Gladan skall få sig ett skott men ej så att den dör. Dock skall det bli helt tydligt att gladan blir skjuten.

(*Och Oskar lät bågsträngen ljuda. Och pilen flög uppåt, och gladan blev träffad i stjärten så att många stjärtfjädrar flög, vilket de båda männen helt tydligt och klart kunde se.*) Skjut du nu ett bättre skott, om du kan skjuta. Men vet, att jag står här bredvid dig med kniven och skall skära halsen av dig om du vågar försöka ett knep.

(*Oskar lösgjorde repen om Volunds små händer som raskt grep om bågen och siktade mot den nu flyktande gladan.*)

Volund Jag skall skjuta samma förtörnade fågel rakt genom hans näsborrar.
(Pilen flög genast iväg under bågsträngens jublande sång, och den vindsnabba pilen flög rätt emot gladan och träffade den. Gladan sågs vackla till och med ens störta ner. Männen skyndade bägge mot punkten varunder den säkre hantverkaren sade:) Jag skall icke fly, Oskar, förrän du sviker mig.

(Oskar var ivrig att finna den skadskjutna fågeln och fann den också. Den låg livlös på marken med pilen tvärs genom sin näbb. Oskar häpnade.)

Töva ej, Oskar. Jag vill icke döda en rovfågel till. Låt oss dra ut den värkande pilen ur näbben.

Och Volund bröt av pilens blygsamma spets och drog pilen ur näbben. Strax vaknade rovfågeln till och flög upp med ett skri. Och den flög smärtsamt skriande men vild och fri.

Oskar stod som förstummad. Till slut fick han bot för sin tunghäfta och sade värdigt:

Oskar Herr mästersed, jag gratulerar. Och tro mig: nu är jag er tjänare, och jag skall göra vad helst ni befäller så länge jag lever och ni.

Volund Bind mig då åter och för mig till konungen.

Oskar Vad? är ni galen?

Volund Vi skall icke rucka på ödets bestämmelser. Jag måste träffa kung Niding, och det enda sättet för mig att få komma till honom är så som han väntar sig att jag skall komma. Han vill göra mig till sin fånge. Må jag därför bliva hans fånge.

Oskar Men ni störtar er bara rakt i fördärvet! Är ni helt ifrån era sinnen? Den styvaste skytten i landet!

Volund Herr Oskar, ert ord! Gav ni ej mig det löftet nyss att ni i allt skulle tjäna och lyda mig?

Oskar Jo.

Volund Håll er då till ert ord, Oskar. Lita på mig.

Och då litade Oskar på Volund och litade åter på honom, men ej utan oro för Volunds antagliga kommande prövningar.

Scen 2. Vid hovet i Uppsala.

Och upp till Uppsala kom de. Med Volund hårt bunden i släptåg steg Oskar upp inför kung Niding i Uppsala och sade inför allt hovet:

Oskar Här har ni er smed. Och därmed är mitt uppdrag väl slutfört.

Niding Ej riktigt. För fram er herr smed. Jag vill språka med honom.

(Och Volund blev framskuffad så att han i sina skavande rep föll omkull. Kung Niding flinade hänfullt.)

Ner på knä för din kung, store smed! Vad heter du, smed?

Volund Jag är Volund från skogarna.

Niding Se dig omkring här. Måhända du känner igen en person här vid hovet.

Och Volund lät blicken sin vandra runt över kung Nidings församlade hov och familj. Där satt kritvit vid sidan av honom en vacker prinsessa, och i henne borrade sig Volunds blick utan någon barmhärtighet.

Volund Jag känner igen denna mö. Har hon sagt att hon har bott tillsammans med mig i långvariga tider på tu man hand?

Niding Tig, din förbannade skändare! (*reser sig vredgad*) Du vågar ha fräckheten att själv bekänna din skuld! Du har nesligt förbrutit dig mot henne, kränkt henne, misshandlat henne och mot hennes vilja med våld hållit Eivor i fångenskap! Säg, är det sant?

Volund Det är sant att jag älskade henne.

Niding Din usling! Det skall du få umgälla! Du har förbrutit dig mot alla heliga gästfrihetslagar och utnyttjat, misshandlat, kränkt och befläckt din gäst! Därför måste vi straffa dig.

Volund Kärlek allenast har jag gjort mig skyldig till. Ja, det är sant att jag älskade henne. Är det då ett brott? Är det straffvärt för någon man att bliva kär i en kvinna?

Niding En vildman i skogen får ej bliva kär i en konungadotter, och det är det fasliga brottet i fråga.

Volund Jag är mera kunglig än någon av er.

Niding Hör! Han hädar!

Volund Vad babblar du för, stackars mallige kung? Ser du ej att du fiser av högmod så Uppsalen stinker? Håll truten ett slag, för det drar, och låt dottern din själv nu få föra sin talan ett slag. Vad har Eivor att säga till mig?

(Eivor var lika likblek, förstenad och tyst av förskräckelse nu som förut.)

Niding Eivor tiger. (*efter en stund*) Har du någonting mera att säga, o Volund, till din egen fördel och till ditt försvar?

Volund (betraktande Eivor) Om min bättre hälft tiger så följer den godtrogne maken sin kvinnas exempel och tiger som hon fromt också

Niding Då äger vi blott att här avkunna domen. Herr smed, ni skall få livstids fängelse för er förbrytelse mot kunglig dotter. För bort honom! Oskar! Se till att du utför din plikt! Endast du får behandla vår smed på det vanliga sättet.

Och Volund betraktade Oskar, som hade en tår i sitt öga. Men Volund blev snabbt och bryskt bortförd och lagd i en kärra som körde till Mälarens strand.

Scen 3. Vid Mälarens strand

Oskar Där ser du vår kungs smedars holme, där ute i sundet. Dit måste du föras, och innan vi giver dig friheten där måste vi skära av dina knäsenor. Det är kung Nidings sedvanliga hantverkarfostran. Men jag gör det ej. Jag har lovat att främst lyda er, och jag lyder ock er hellre än våran nidingakonung.

Volund Herr Oskar, jag ber er att ej trotsa konungens order. Lyd mig med att lyda er kung.

Oskar Skulle jag skära av era knäsenor då?

Volund Ja, det ska ni, ty så har vår konung bestämt.

Oskar Ni blir krympling för livet! Ni kan aldrig mer sedan använda benen!

Volund Jag vet.

Oskar Hur kan ni såsom krympling mer hävda er rätt sedan? Vad kan ni göra som konungens fånge och livegna smed uppå kryckor? Ni kan icke mena att jag skall bli nidingen lydig.

Volund Det skall ni, ty han är en konung tills någon bevisar sig vara hans överman, och det kan jag aldrig göra om ni ej skär av mina knäsenor. Gör mig till krympling, och därmed har ni gett mig starten på banan mot hämnden och makten. Skär av mina bensenor och gör mig oduglig! Det skall bli språngbrädan för mig! Om blott jag förvandlas till krympling av kungen skall sedan mitt hat lätt besegra den nidingen och hans familj! Giv mig tillräcklig anledning till att av hjärtans lust hata den knölen, så skall du få se på mirakler och märkvärdigheter och hur lille Volund med kraft sedan slutligen ändå med glans genomför sin revansch. Skär av senorna på mig! Skär raskt, och skär djupt! Du har ej något val, ty om du icke gör det gör du dig till fiende med käre Niding, och då går du ett ännu grymmare öde till mötes än jag!

Oskar Det är tvärt emot allt men kanhända ej helt emot Gud. Jag skall göra det då för att jag trots allt tror på dig och dina ord. Och för övrigt så får jag ju ej säga nej, ty jag har ju högtidligen lovat att alltid uppfylla din vilja.

Volund Skär raskt, och skär djupt! Låt mig känna på smärtan! Se till nu så att jag får känna att jag faktiskt lever!

Och Oskar skar djupt med sin vassaste köttkniv. Han gjorde det motvilligt och med vått öga, och Volund fick känna att han faktiskt levde. Hur Oskar därefter for ut till smedsholmen med smeden i botten på ekan, och hur han avlämnade smeden på ön ganska medvetslös tarvar ej utförligare beskrivning. Hur Volund därefter i veckor låg sjuk i hög feber i smedjan på ön i en eländig brits, och hur odugliggjorda fördärvade benen ej någonsin upphörde med att ge Volund ett helvete av outhärdliga plågor skall ej heller närmre beskrivas. Men Volund tog sig genom lidandet, började gå på de kryckor som fanns i hans smedja och som icke räknade smeder i samma ohyggliga situation hade använt, och började arbeta. Han fick blott mat ifrån land om han uppvisade resultat av sitt arbete. Fången på smedkrymplingsholmen begynte att arbeta och leva upp till sitt rykte som världens förnämaste smed.

Scen 4. I smedjan på holmen.

Volund Jag får aldrig bli bitter och ej heller hata. Jag skall vara rättvis men aldrig förivra mig, bli passionerad och glömma mitt lugn och min självsäkerhet. Nu som smed i en nidingatjänst har jag möjlighet att skipa rättvisa genom slug list. Jag har anklagats för att ha våldtagit Eivor, och det är det brott som jag straffats för. Eftersom jag blivit straffad för vad jag ej gjort är det ej mer än rätt att jag skall få begå det brott som jag nu redan bestraffats för. Eivor skall föda mitt barn, och som konungens träl kan jag genom min konst gradvis få litet inflytande vid hans nidingahov. Framför allt har jag rätt att få åter den ring och det svärd som har tagits från mig utan rätt.

Men om Volund skall lyckas med sina omöjliga planer så måste han ta det försiktigt. Han får inte hata och icke bli bitter men blott låta leda sig av sitt förstånd och det lugn som Gud själv alltid verkar i vid genomdrivandet av sin naturliga oemotståndliga rätt. Gud skall ge mig min hämnd, och den skall vara rättvis och ej grym och blodig och omåttlig. Jag skall få genom min rätt. Det är allt.

Ack, du stackars välsignade Eivor, den enda jag någonsin litade på, varför genomgår jag dessa lidanden och denna gräsliga och oerhörda förnedring? Jo, för att jag älskar dig, och för att du skall få veta hur bittert jag älskar dig. Blott för din skull har jag offrat min frihet och mina två ben. Aldrig mer får jag spänsta och gå, vara fri, glad och lycklig, men däremot skall jag i gengäld få älska dig. Det är mitt mål. Det är min klara rätt. Har jag dömts skall jag även ha gjort vad jag dömts för. Och därför skall Eivor bli kränkt och förnedrad och älskad av Volund. Så endast kan allt Volunds onda bli botat. Så blott kan hans hat och begär bli kurerat för gott." Och samtidigt med det att han smidde de vackraste smycken åt nidingakungafamiljen, så smidde han planer för kungafamiljens förfall och sorti. I detalj utarbetade han en genialisk plan för deras undergång. Det var hans plikt såsom människa, ty för den orättvist dömda är hämnden en plikt, och om den icke genomförs överlagt kommer den ändå naturligt.

Den trofaste Oskar kom en gång i veckan på vänligt besök. Han bekymrade sig för den man som han själv gjort till krympling och plågades ständigt av att han därtill hade nödgats. En dag sade Volund till Oskar:

Volund Min vän, jag behöver den unge bedårande kronprinsen för mina planer. Se här! Här har jag gjort en underbar leksak åt honom. Det är en juvelbesatt kungsvagn med hästar och kusk och allt som därtill hör. De två hästarnas ben äro sådana att de kan röra sig, och så drar hästarna vagnen, om prinsen blott drager i hästarna. Är denna leksak ej vacker?

Oskar Den kunde förtjusa en vuxen.

Volund Giv leksaken åt lille prinsen. Jag hoppas att därvid ha vunnit hans hjärta.

Ej prinsen blott men hela kungafamiljen förtjusades av den med kärlek och rik fantasi fabricerade vagnen. Och prinsen kom själv ut till krymplingens holme och

bad att få flera så präktiga leksaker. Och Volund sade ej nej, och snart fick prinsen ofta helt ensam besöka den sällsamme smeden, och smeden uppmuntrade kronprinsens tillgivenhet och intresse för honom och lät honom till och med någon gång ge honom hjälp och ett handtag i arbetet. Och unge kunglige gossen, den barnslige om livets ondska ej kunnige ljusst gyllenlockige pojken, den glade naive okonstlade konungaättlingen, lärde sig snart tycka om och att ty sig till smeden och omfatta honom med kärlek. Kort sagt: smeden gjorde det nästan för bra.

Pojken kom snart till ön på besök utan lov, eftersom hans föräldrar förbjöd honom fara till ön mer än en gång var fjortonde dag och ej utan eskort, och oskyldige gossen klart ville se smeden mer ofta än så. Smeden själv insåg att det gick nästan för långt, ty han började själv fatta klar sympati för den ärlige gossen.

Så hjälpsam var gossen vid blästen, och så intresserad av smedens utförliga arbete var han, som om han själv ville bli smed. Han beundrade guldsmedens utsökta arbeten och den otroliga minutiösa ordentlighet och precision som han ständigt presterade i sitt gudomliga arbete. Och varje gång prinsen kom dit fick han något med sig av smeden tillbaka: en leksak, ett käril, en bågare, en grann juvel eller ring eller något fint smycke. Och utan att han kunde göra det minsta åt saken såg smeden hur kär pojken blev honom.

Volund Är det då enbart för hämndens skull och av beräkning som jag lockar hit kungens ende son och skämmer bort honom? Är det blott för att igenom den oskulden komma åt kungafamiljen som jag gör den gossen så tillgiven mig? Ja, det var det ursprungligen, och ur den synpunkten är det minsann infernaliskt av mig att så utnyttja gossen och så odla hos honom tillgivenheten för mig, blott med det onda syftet att göra den oskulden till instrumentet för min grova hämnd. Men nu älskar jag gossen. Jag tycker mer om honom än vad han tycker om mig, och det är icke litet, och hur gärna skonade jag icke honom!

Men jag har en plikt som bedrövligt nog jag måste uppfylla. Svek jag min plikt vore jag icke värd mer för framtiden och för historien och världen än vilken betydelselös usel människoflugskit som helst. Jag är tvungen att göra min plikt, genomföra min hämnd och med våld skipa rättvisa, hur det än bjuder mig mot och vad offer det än måste kräva. Jag får icke svika min plikt, ty då sveke jag Gud och mitt öde och världens historia.

Och en dag var Volund ovanligt noggrann med att kungens arvprins vid sin nästa påhälsning strängt skulle hålla det hemligt för alla och ej låta någon få veta om saken. Den godtrogne gossen var helt i hans våld. Volund hade för oskulden avslöjat allt: Eivors svek, hennes förräderi, överfallet och stölden av hans allra dyraste svärd, den orättvisa domen och operationen av hans båda ben, som för alltid betydde att de aldrig mer kunde användas. Kronprinsen hade ock av själva Eivor fått höra en del: hennes dåliga samvete för Volunds öde och ytterst orättvisa dom hade hon ej förmått hålla inne med, utan hon hade beklagat sig för lille bror och bekänt hur hon plågades av dåligt samvete för smedens skull, som ju alls icke kränkt henne, utan det hade hon

frivilligt låtit en annan och långt mindre ädel man göra. På så sätt kom kronprinsen att övertygas om guldsmedens oskuld och ta hans parti. Och det gick så långt att Volund lyckades att övertala sin unge vän att stjäla kostbara svärdet från slottet och smuggla det ut till dess ägare smeden på ön. Detta skulle nu göras en morgon i ottan så tidigt att alla ännu skulle sova och solen ej än skulle synas. Och det allra viktigaste var att ingen fick veta att kronprinsen den ottan ej låg och sov och var han var i stället för tryggt i sin säng.

Liksom Volund slets mellan sin känsla för pojken och medvetandet om sin plikt, slets ock pojken hårt mellan sin lojalitet mot familjen och känslan för rättvisan.

Prinsen Jag går emot far på detta sätt, och kanske till och med mot min familj och mot min egen framtid som konung. Men hur skulle jag kunna bli kung medveten om Volund smeds omänskliga orättvisa förnedring? Hur skulle jag kunna bli konung så länge den duktige smeden förblir oupprättad? Han måste få upprättelse, så som han själv vill ha den. Det må leda till vad som helst. Det är rättvisans krav, och det måste bli infriat. Och det är min ljuva glädje att jag får bli verktyget.

Och tidigt i gryningen steg pojken upp, smög till tronsalen, tog hand om kostbara svärdet, smög ut och begav sig till Volund. Han var absolut säker på att ej någon fått se honom. Han satte ut lilla båten vid Mälarens strand och begynte raskt ro över fjärden, så lycklig och glad i sitt hjärta för att han på detta sätt gjort en god gärning och bidragit till litet rättvisa. Volund tog tankspritt emot honom och mottog svärdet i handen. Hans ögon begynte att glöda och glänsa när han höll sitt svärd i sin hand. Detta gjorde den fromsinte gossen smått rädd, och han ville helst genast ro åter till stranden, men Volund förkunnade:

Volund Nu har jag något väsentligt att säga dig, gosse. Kom med mig till smedjan. *(Och kronprinsen, som nu i ett halvårs tid hunnit vänja sig vid Volunds trygga osvikliga vänlighet, följde med smeden till stugan.)*

Min son, jag är ledsen. Du har gjort din plikt, och nu måste jag fullgöra min. *(Och där framför den torftiga ödsliga smedjan tog Volund sitt svärd och tog utan en min och skar av pojken halsen. Han grät när det äntligen var gjort.)*

Så har jag tagit livet av min bäste och ende vän, för min rätts skull, för pliktens skull, för en idés skull, för hämndens skull. Sådan är hämnden: den kräver det yttersta offret. Den kräver det utan att man ens får blinka. Det är blott för hämnden som det gäller: ändamålet helgar medlen. Ty hämnden är en helig plikt, hur förfärlig och hemsk den än är. Det finns ingenting mer totalt hänsynslöst. Ty icke kunde jag vandra här i all min livstid som krympling med kungafamiljen i Uppsala sittande självgoda på mina skatter, mitt svärd och min ring. Nu har jag åter svärdet. Nu gäller det ringen. Du tjänat mig väl, gode prins. Men du kunde ej tjäna mig mera som levande. Men såsom död skall du fortsätta tjäna mig. Ja, såsom död kan du fortsätta tjäna mig väl.

(Och han samlade upp prinsens blod, och han slog det på flaska, som han sedan gömde i verkstaden. Kroppen tog han sedan och brände upp den i ugnen. Skelettet och kraniet särskilt tog han sedan hand om. Var blodfläck kring verkstaden utplånades mycket noggrant, och därefter, när solen steg upp på himmelen, tänkte den sällsamme krymplingen:)

Nu kan de börja med sökandet efter den spårlöst försvunne arvtagaren till rikets tron.

Och de delar av gossens skelett som han icke behövde begrov han i skogen med svärdet, som han på så sätt noggrant gömde tills det skulle komma till användning. Båten, som kronprinsen kommit med, hade han omedelbart efter kronprinsens död redan skjutit från stranden och så satt på drift.

Han blev givetvis misstänkt av hovet för att veta något om prinsens försvinnande. Kronprinsen hade ju ofta besökt honom med eller utan föräldrarnas lov. Alla visste det, och särskilt Eivor, som gossen ej sällan bekant sina stunder hos smeden för, och fastän smedjeön noga utforskades, rotades genom och hårt genomletades och man ej fann något spår visste Eivor bestämt i sitt hjärta att Volund dock visste var lille bror var.

Det enda som gjorde att man kunde misstänka Volund var det att ej båten låg fastgjord vid stranden som vanligt. Men den hade ofta blott dragits upp något på land, och när båten omsider blev funnen så antog man, eftersom vattnet var högt, att den själv hade slitit sig.

Akt III scen 1.

En dag var Eivor, den karaktärslösa lättsinniga modern till en usel arvlös föraktad bastard, djärv nog att komma ut till den ensamme skicklige smedens så ensliga holme och fängelse. Kom hon då ensam? Nej, hon hade med sig en man. Och den mannen var självaste Oskar.

Eivor Herr smed, vi två är helt befästa i tron på att ni känner till något om vårt lands arvfurstes, Sveriges framtida sols och vårt svenska folks hopps jämmerliga försvinnande. Oskar, få honom att tala.

Oskar Herr smed, jag vet själv att prinsen ibland tog sig hit för att vara med er helt allena, emedan han verkligen tyckte om er. För hans tillgivenhets skull för er ber jag därför er om att i Herrens namn säga oss om ni vet något som ni har fördolt, och vad det ni vet i så fall är.

Volund Tyckte du mycket om lille prinsen, min Oskar?

Oskar Jag dyrkade honom mer än alla andra. Och ändå var ingen i världen mer älskad och dyrkad än han.

Volund Om du dyrkade honom mer än alla andra, så dyrkade jag honom dock tusen gånger mer innerligt. Han var min enda vän här i min fångenskap. Han var den enda som höll av mig och som behandlade mig såsom människa. Och, Oskar, det

löftet giver jag dig som till min ende vän efter prinsen, att om jag har kommit vid prinsen och har någon andel i hans outhärdligt förkrossande frånvaro må du en dag kräva den skulden av mig i form av mitt blod och mitt liv.

Oskar Prinsessa, o dotter till min evigt älskade matmoder drottningen, smeden har talat. Är ni övertygad nu?

Eivor Nej. Gå bort, Oskar. Lämna oss ensamma.

Oskar Skall jag då lämna er ensam med honom på ön?

Eivor Nej, gå bakom en buske blott, så att du ser men ej hör. (*Oskar går.*)

Gode smed, jag tror på vad ni säger, men i stället för att det stillar min oro gör det som ni säger den långt mera våldsamt. Är lille bror död eller lever han?

Volund Lika sant som det är att jag med hjärtat blott önskar fördärv över hela er kungliga släkt, lika sant är det att jag ej vet något om lille prinsen.

Eivor Så hatisk är du, onde mästersed, att din mest hjärtliga uppriktighet mycket väl skulle kunna blott vara en lögn och ett svek. Skall jag ta dig på allvar?

Volund Ers nåd kommer nog att få se säkra tecken på att vad jag säger är sant.

Eivor Då förbjudar jag sådana tecken, i hopp om att de säger mera än smeden.

Volund Det skall de visst göra.

Eivor Min Oskar! Besöket är slut!

Oskar (kommer åter) Får jag även byta ett ord med den misstänkte smeden i ensamhet?

Eivor Har Oskar då någon talan?

Volund Prinsessa, ni kan icke hindra er bågskytte, ty får han ej tala privat med mig nu gör han det bara senare.

Eivor Försök, Oskar, då att få veta mer av mästersed Volund än jag lyckats få.

Oskar Och just det är min avsikt. (*Eivor går avsides.*)

Volund, jag svurit er trohet och lydnad, men är det som allting tycks peka mot, nämligen att ni har mördat ett oskyldigt gossebarn, så är ni ej mera konung än Niding, och då upphör min tro och loven till er. Ty den prinsens och gossängels eventuelle låt oss hoppas bara inbillade mördare kan blott i så fall ha varit vår världs allra gudlösaste mest helvetiska illgärningsman.

Jag vet alltför väl att han besökte dig i största hemlighet och att du själv fick mig att noga se till så att han kom hit utan att någon visste det minsta om saken. Misstankarna mot dig från min sida är mycket svåra.

Volund Håller då icke mitt löfte till dig, att du skall få utgjuta mitt blod och ta livet av mig, om jag har rört ett hårstrå på det barnets huvud? Är det ej en tillräcklig pant?

Oskar Om du står vid den, jo.

Volund Och det gör jag. Om jag gjuter en enda blodsdroppe av helga Uppsalas kungliga blod skall du straffa mig därför med döden. Jag vill icke kungafamiljen det ringaste illa.

Oskar Dock smider du planer emot dem.

Volund Emedan jag måste. Det är min ohyggliga ofrånkomliga och outhärdliga plikt. Och om jag lyckas kröka ett hårstrå på någon av dem skall du döda mig därför. Det måste du. Det måste då vara din ofrånkomliga och outhärdliga plikt.

Oskar Jag hör Volund och lyder och låter mig nöjas därmed. Dina ord skall jag taga på allvar.

(Men innan prinsessan och Oskar försvann ifrån ön vände Oskar sig om för att spörja den lytte:)

Ni råkar ej händelsevis känna till något ord om det svärd som ni personligen smitt, som kung Niding beslagtog och som han nu saknar?

Volund Har kronprinsen då tagit det svärdet med sig på sin långa resa?

Oskar Så trodde jag ni skulle svara.

Och med en skärskådande märkvärdig blick ämnad att tränga tvärs genom krymplingens hjärta och själ hjälpte bågskytten Oskar prinsessan tillbaka i land. –

Medan smeden, hantverkaren Volund, strax skred till sitt verk. Han tog fram prinsens döds-kalle och de pärlskimrande felfria kungliga gosständerna. Och han började att bearbeta dem.

Volund I detta arbete skall all min kärlek och smärta begravas och komma till uttryck. De lidanden som denna nidingakonung har vållat mig, mina förstörda och värkande knän, och den kärlek till gossen jag kände som jag även tvingades mördra, skall denna pokal bittert skapas av. Icke jag ångrar den kronprinsens död, men väl känner jag smärtan i hjärtat inför att jag tvingades avrätta honom. Och den smärtan är ännu större än smärtan från avskurna benen.

Och av gossens huvudskål gjorde han den mest unika pokal, och kerubens små tänder omformade han till de rundaste vackraste gnistrande pärlor, som han sedan smyckade bägaren med. Resultatet blev ett häpnadsväckande konstverk. Och det lät han skicka till hovet så fort det var färdigt.

Scen 2. Hovet.

Och kungen och drottningen häpnade storligen över den elfenbens-pärlemorskimrande utsökta och makalösa pokalen, vars like de aldrig förr skådat. Och de drucko båda det ädlaste mjöd samma dag ur den bägaren, och de fann att mjödet smakade bättre i denna pokal än i någon av deras otaliga dyrbara gyllene bägare.

Endast prinsessan fann icke behag i pokalen. Så fort hon fick se den greps hon genast av den totalaste avsky. Hon ville ej röra vid kärlet och tycktes helst önska att spy vid dess åsyn. Sin innersta tanke uttryckte hon endast för Oskar:

Eivor Jag ser i den skålen min brors egen huvudskål och i dess pärlor min brors egna skallrande tänder. (*Bågskytten visste därvid ej vad han skulle tro.*)

Oskar Har ni sagt detta till era stackars föräldrar?

Eivor Nej.

Oskar Det borde ni göra, emedan det ej är alldeles omöjligt att denna misstanke är sann.

Och då gjorde hon det. Och de kungliga makarna blev därvid mycket betänksamma. Konungen sade:

Niding Mig synes, att Volund ej helt kan befrias och rentvås från att vara misstänkt till att hava del i vår älskade sons ytterst dunkla försvinnande.

Drottningen Skall du då taga hans liv?

Niding Nej, men om det faktiskt ligger det ringaste i att hans mästerverk denna pokal är vår sons egen skalle och tänder, så skulle det då närmast tyda på att han med list intrigerar och arbetar på vårt fördärv. Men om så är skall vi lika lömskt motarbeta den illistige. Vi har skurit av benen på honom. Härnäst skall vi taga från honom hans hopp.

Drottningen Vad är det?

Niding Vi skall dräpa hans barn.

Drottningen Betänk väl vad du gör, Niding. Hans barn är Eivors barn även och din egen dotterson.

Niding Nej, han är endast en värdelös oäkting. Så länge Volunds son lever är Volund en fara för vår dynasti. Volund kan i sitt skick icke mer avla barn. Om vi tager hans enda barns liv kan hans blod aldrig strida med oss om vår tron.

Drottningen Men att döda ett gossebarn, ej ännu avvant, är ett än värre brott än det var att ta livet av vår ende son, ty ju yngre ett barn är, dess större brott är det att ta det av daga. Den brottsligast är som tar livet av foster, och det brottet är störst när mördaren är fostrets moder. Ju närmare släkt mördaren är med sitt offer, dess större blir brottet. Om det nu är så att vår smed faktiskt dödat vår gosse var dock hans brott mindre än ditt blir om du tar ditt barnbarn av daga.

Niding Åt fanders med dina betänkanden, kvinna! Jag fruktar den skugga som är Volunds blod, liv och säd.

Drottningen Och mest ve vållar du med det brottet din dotter, som älskar sitt barn, även fast det är Volunds.

Niding Ju mera du anför emot detta dåds ofrånkomliga verkställan, desto mer fastslår du att det skall verkställas. Det är vad böner är till för och vad de blott jämt resulterar i: att vad de önskar att hindra blott snabbare genomförs. Pilten skall dö. Och om Volund därvid faller en enda tår skall jag jubla.

Och Eivors välsignelse, ögonsten och största fröjd togs ifrån henne. Jollrande spädbarnet hämtades, dräptes och grävdes ner på hemlig ort uti vildmarken, på det att ingen snart mer skulle komma ihåg det.

Scen 3. Holmen.

(Och en dag kom Oskar allena ut till smedens holme. Han såg ganska blek ut.)

Volund Vad vill du?

Oskar Jag är här på order av kungen. Jag har hans befallning att meddela dig att han har tagit livet av din ende son.

Volund Vad är det som du dillar? Jag har inga barn.

Oskar Jag har även befallts att berätta för honom om din reaktion inför nyheten.

Volund Har kunganidingen blivit skvatt galen? Vad är det för barn som han dräpt som han tror att är mitt?

Oskar Det är hans egen dotterson, barnet som Eivor gav liv åt fast hon ej var gift.

Volund Ha-ha-ha! Och det barnet har konungen dräpt? Alla mina förväntningar av ödets hämnd på min fiende och amputerare blir överträffade av honom själv! Aldrig hade jag själv kunnat ge honom ett sådant slag som han nu i okunnighet och i sin dumhet har givit sig själv! Han har dödat sitt livs enda barnbarn! Har man hört på maken? Det skall du berätta för konungen, att Volund skrattar åt konungens barnamord! Hämnaden är ljuv, men dock ljuvast när man slipper själv smutsa ner sig med att vara med om att utdela den. Men vad du, Oskar, då verkar butter! Är du riktigt frisk?

Oskar Kanske inte. Men jag skall nog meddela konungen din reaktion.

(Och det var Oskars hela besök för den gången.)

Scen 4. Hovet.

(Och såsom han sagt gick han inför sin konung att meddela hur mästehantverkaren reagerat.)

Niding Nå, Oskar, min frände och ädlaste riddersman, hur reagerade vår käre krympling?

Oskar Han bad mig att hälsa er, herre, att han hjärtligt hånskrattar åt er för att ni tar ert enda barnbarn av daga.

Niding Vad vill detta säga? Är smeden då galen? Det är ju hans eget och livs enda barn som jag dödat!

Oskar Nej, det är det inte, min konung, ty han var ej fader till barnet.

Niding Och hur vet ni det, käre Oskar?

Oskar Jag vet, att precis nio månader innan det mördade barnet blev fött hade vördade jungfruprinsessan ett samlag ej med smeden Volund men med någon annan, och den som då kränkte prinsessan var den som först tog hennes mödom. Och det skedde efter att hon hade flytt ifrån Volund.

Niding Hur vet ni allt detta?

Oskar Jag är som bekant sedan länge god vän med prinsessan. Hon har allt berättat för mig på det villkoret att jag höll tyst om historien, men det kan jag icke längre nu göra. Ni har, herre konung, bestraffat vår världs mest framstående hantverkare för ett brott som han ej hade gjort och som han var för ädel att neka till, av hänsyn till den prinsessa som han hade älskat men aldrig befläckt, och därtill har ni utan anledning av daga tagit ert livs enda barnbarn, ert enda barns glädje och tröst, hennes ögonsten, blott en bastard visserligen men ändock ert barnbarn, er dotterson, ert kött och blod.

Niding Tyst! Försvinn, Oskar, tig och försvinn! Jag tål ej höra sanningen!

Oskar Ingen tål det som regerar. Ni skall åter höra från mig, ädle konung.

Och Oskar gick ut, kyligt lämnandes konungen ensam med dennes ohyggliga helt nya tankar och känslor.

Scen 5.

Men den samma aftonen smög sig prinsessan ur borgen. Allena med flammande fackla som enda vägledande ljus sökte hon sig till Mälarens strand, sökte upp klena ekan och satte från land. Och hon rodde beslutsamt till smedsholmen. Vinden var elak, och söndrade skyarna ömsom fördunklade och ömsom lät månen skina i kall obönhörlig och oemotståndlig förfärande fullhet, som om den i denna natt hade ohyggliga planer på gång för att avgöra viktiga men emot ödet försvarslösa människors liv. Och prinsessan kom fram till den ensliga holmen. Den fagra möns kinder var blanka av utgjutna tårar.

I smedjan så lyste det. Smeden var uppe och arbetade. Tydligt hörde man ljudet av på kryckor mödosamt stappande ben rastlöst vankande kring röda härden där inne. Och utan att tveka gick mön, efter att först ha knackat försynt, in i verkstaden.

Knäsensbeskurne hantverkaren vände sig häpet mot henne. Hon talade först:

Eivor Volund, far min har dödat mitt barn.

Volund Ja, det vet jag.

Eivor Han gjorde dig benlös för livet för att du ej ville försvara dig mot stränga anklagelsen om att du hade kränkt mig, och för att ej heller nå'n annan mot den saken iddes försvara dig, fastän det flera fanns som hade kunnat.

Volund Det stämmer.

Eivor Du har blivit straffad för brott som du aldrig begått.

Volund Det är riktigt.

Eivor Så tag mig, o Volund. (*Hon kastade sig i hans famn.*) Gör med mig vad du vill. Jag kan ej mera uthärda att du får lida för vad du ej gjort och vad andra har undsluppit straff för med att hålla tyst om vad de gjort. Av hänsyn och kärlek till mig teg du stilla om din ädla oskuld när du inför konungen anklagades, och därvid gjorde du den skuld som andra bar på oändligt mer tung för dem. Men nu vill jag

sona min skuld. Du ädle barbariske vilde naturlige enkle arbetare, älska mig! Giv mig en son för det barn som min far tog ifrån mig!

Volund Är allt detta sant som jag upplever? Är det då Eivor själv som kommit hit för att inbjuda mig till den ljuvaste kärlek och icke en dröm eller vålnad? Nej, detta är verkligt och sant. Eivor har kommit hit till mig av egen vilja, och hon vill bli älskad av mig! Aldrig anade jag att det skulle gå så. Eivor, menar du allvar?

Eivor Den man är tok som ej tar mänskokänslor på allvar och som icke känner igen dem när de uppenbarar sig utan som blott ignorerar dem liknöjt och likgiltigt såsom ett lik! *Volund*, älska mig!

Volund Gärna! Men tro mig: det trodde jag aldrig att du utan motstånd helt skulle ge dig hän åt mig. Säkert visste jag att du en dag trots allt skulle bli min och att jag trots de oöverstigliga hindren en dag skulle göra dig havande, men så svårt såg detta företag ut att jag trodde att jag aldrig skulle dig kuva förutom med våld. Jag väntade mig att få locka dig ut hit med list, söva ner dig med droger och kränka dig i mer än redlost berusat omedvetet tillstånd. Men berget som såg så omöjligt ut för mig med mina orörliga träben att klättra till toppen av har du nu själv burit upp mig till lätt som en plätt. Är det då ej naturligt och mänskligt av mig att smått tvivla på att det är möjligt och att icke fullt våga tro på den lycka som uppfyller mig och som jag aldrig någonsin föreställt mig?

Eivor Varför ville du kränka mig? Var det blott för att befläcka mig och göra mig dräktig enbart med skam? Var ditt hämndbegär så utsägligt fanatiskt?

Volund Ja, jag ville hämnas. Jag ville ha åter den ring som du tog från mig utan att be mig om lov. Men för att du nu frivilligt kommit till mig för att ge mig din kärlek och ej något annat än kärlek och för att ock kräva det endast och ej något annat av mig skall du härmed få hålla den ringen.

Eivor Nej, tag den. Jag vill icke ha den. Se här! Den är din!

Volund Något säger mig att det är bäst att du håller den själv. Men om du bliver havande av detta möte och om barnet bliver min son, så giv ringen åt honom. Han skall mycket bättre förvalta den än någon av oss förbannade olycksbarn, som så okristligt har handlat och så illa sårat varandra.

Eivor Du har aldrig sårat mig, *Volund*. Det är endast jag som har gjort ont mot dig.

Volund Vållar jag dig ej lidande nu?

Eivor Denna smärta du vållar mig nu är den ljuvaste av alla smärtor.

Volund Gud give att vi icke ångre den.

Och i sin kärlek grät arbetaren och prinsessan de bittraste ljuvaste tårar av smärta och njutning av smärtan tillsammans tills de sjönko in i den känslubesegrande allt mänskligt övermod tillfälligt kuvande sömnen, som drömmen förgyller och lockar all själsstorm och tungsinne att glömma bort sig i, till rättvis seger för friden, som är enda tillfället någonsin som friden får någon chans alls att hävda sin rätt: när det mänskliga sover.

Volund Min älskade Eivor, så har du trots allt nu till slut blivit min, till min olycka. Ja, det var min stora olycka att våra vägar förenades. Om jag ej någonsin sett dig, så hade jag fortfarande varit fri, vild och färdig i kroppen. Bekantskapen med dig har fråntagit mig mina ben och gjort mig till en träl, och jag fruktar att den till och med skall beröva mig livet. Nej, inte ett ord! Det är morgon nu och dags för dig att ge dig härifrån. Och kom icke tillbaka, det ber jag dig, förrän du vet om du blivit befruktad. Låt mig då få veta det. Fram till dess skall intet nytt vederfaras dig eller de dina. Seså, vi har talat tillräckligt i natt med varandra på ett för subtilt språk för att det skall ytterligare ge oss något gott att nu samtala vanligt om. Ge dig tyst iväg.

Tusen saker var det som mön Eivor än önskat att prata om, som dräpta barnet och Oskar och kronprinsens död, men lemlästade hantverkaren var ej hågad att prata. Hon uppsköt på grund därav sådana ämnen att samtala om till en annan gång.

Volund Vi skall dock träffas igen.

Eivor Ja, Volund, tids nog skall vi än en gång mötas.

Så rodde hon bort ifrån holmen. Hon kände sig lycklig och lätt om sitt hjärta, som om hon just fullgjort en tyngande plikt. Även vädret var vackert och varmt. Vattnets krusade vågor bjöd ej båten motstånd. Och ringen, den glänste än på hennes finger, som tecken på att Volund faktiskt och oåterkalleligt älskade henne.

Akt IV scen 1. Holmen.

Och under den vecka som följde inträffade intet av vikt, men så följde den afton då Oskar i hemlighet uppsökte Volund på ön. Det var efter ett åskväder. Luften var alldeles frisk, klar och ren, och den slocknande himlen var upprörd av splittrade mörkblåa moln.

Oskar Min herre, jag har ett problem.

Volund Har du det? Varför kallar du mig för din herre, när du när som helst kan slå ner och ihjäl mig?

Oskar Du är nog den siste jag skulle slå ner. Hellre dräpte jag Uppsalas konung.

Volund Du dräper nog både din Uppsalakonung och mig, men om det blir i en person eller i två vet jag icke. Men vad är problemet?

Oskar Det är ett moraliskt problem. Om du hade en son och din svärfader dräpte den sonen, vad skulle du då ta dig till?

Volund Dräpa svärfadern.

Oskar Även om han vore din egen herre och konung?

Volund I synnerhet då, ty en man som tar livet av sin egen dotterson är föga konungslig och knappast värd att få bära en konungakrona. Men detta problem är väl blott teoretiskt?

Oskar Nej, faktiskt.

Volund Med andra ord: du är det som skändat Eivor?

Oskar Hon ville det själv.

Volund Vad är det som du säger? Vad är denna falska prinsessa för slinka?

Oskar Och nu när du känner till sanningen: skulle du ändå framhärda i din fällda dom över konungen som tagit livet av sitt enda barnbarn?

Volund Det finns knappast några förmildrande omständigheter, i synnerhet som mannen genom att dräpa sitt barnbarn blott önskade åsamka svärsonen ont.

Oskar Du har avkunnat sakligt en opartisk dom, eftersom du ej visste vem det var du dömde. Må domen därför gå i uppfyllelse.

(Och det var Oskars ärende till smeden Volund den natten. Men när Oskar i Mars och Jupiters sken rodde bort ifrån holmen stod Volund orörlig på stranden kvar ensam och såg efter vännen och tänkte med bitterhet:)

Volund Aldrig mer vill jag se Eivor.

Scen 2. Uppsala.

Den följande dagen uppsökte den frejdade bågskytten den dumme nidingakungen. Han stod inför Niding, hans drottning och Eivor och sade:

Oskar Herr konung, en opartisk domare har dömt dig skyldig till mord på din dotterson. Vad har du att säga till ditt försvar?

Niding Oskar, det anstår min bågskytt ej att vara fräck. Med vad rätt förebrår du din konung och herre, som du alltid tjänat så troget?

Oskar Du frågar mig med vilken rätt? Vet du då ej vad rätt är, barnmördare, eftersom du måste fråga?

Niding Du har ärligt trätt fram inför mig och inför mitt hov för att öppet behandla en särskilt för mig obehaglig och brännande fråga. Din ärlighet skall bli belönad: jag skall icke genast bevisa min skuld med att be min till vrede mot dig väckta livvakt på fläcken av daga ta dig. Icke heller skall jag bedja någon person här i salen avlägsna sig. Öppet har frågan förts fram inför staten, och öppet skall den bli behandlad, ty jag även vill vara ärlig. Jag erkänner mig vara skyldig till brottet. Vad säger du nu? Endast ärlig bekännelse är mitt försvar. Och hur lyder din dom?

Oskar Du har talat som den kung du är, huru okungligt du än har burit dig åt. Aldrig förut har du varit kunglig som nu. Du är skyldig till överlagt mord på ett oskyldigt spädbarn, din dotterson. *(Oskar var upprörd, ty hans annars alltid så sakliga röst skälvde till när han sade det sista.)* Och inför dig själv, din familj och ditt hov är det min plikt att avkunna dödsdomen, i den olyckliga faders namn som du gjort barnlös. Om icke du själv tar ditt liv, vilket vore den bästa och för dig mest hedrande lösningen, måste en annan, för rättvisans skull, göra dig den välgärningen.

Niding Du sade: i den olyckliga faders namn som jag gjort barnlös, som om du var nära bekant med den fadern. Vem är han då? Säg det, så skall jag ta livet av mig.

Oskar Du tycks bara bli mer och mer klok, konung Niding. Du ser på min båge, som jag alltid bär med mig vart jag än går, och vet väl att det ej finns en tjänare till dig som kan förmå något mot mig när jag bär den. Och därför blott låter du bli att ge livvakten order att döda mig, ty du vet väl att jag snabbt skulle hinna med två pilar skjuta ut synen och livet på dig, en pil i varje öga, förrän de hann stoppa mig. Men jag har ej någon anledning att för dig avslöja fadern till din dotters barn, ty det vore ej renhårigt handlat mot henne.

Eivor Så sant som jag lever: om någonsin jag villigt burit ett liv i mitt sköte, så var den som gav mig det hoppet om livet den ömklige Volund.

Niding (reser sig uppbragt) Den usle halte idioten? Så var det den krymplingen i alla fall! Och då handlade jag trots allt rätt då jag dräpte det fostret! Ha-ha! Oskar, nedlåter du dig att stå i förbund med en oduglig värdelös krympling?

Men svaret från Oskar kom icke från tungan. Man hann icke se hur han fick pil och båge i handen, hur bågen snabbt spändes och sjöng, och hur två pilar jublande lämnade strängen. Man såg bara plötsligt hur konungens huvud med ens genomborrades av dessa pilar, och hur dessas järnhårt vibrerande stjärtar stack ut ur hans ögon, hur konungen sjönk från sin tron som en full men svårt läckande mjölsäck, och hur kungens blod inom kort i två bäckar rann ut för de med purpurmatta beklädda trappstegen till tronen. Och knappt hade allt detta skett förrän Oskar med klar och befallande röst åter talade:

Oskar Alla ni som åser detta, var stilla! Här har skipats rättvisa, och det är allt. Vem än fadern till Eivors barn var har han nu fått sin rättvisa hämnd. Håll er stilla! Den förste som vänder sitt vapen mot mig vänder sig emot rättvisan, och ännu har denna rättvisa mycket att göra i detta olyckliga land. Håll er stilla! Låt mig ännu uppfylla den sista plikten mot heliga rättvisan här att ta reda på vad som egentligen hände med konungens son. Ingen här har väl glömt honom, den sköne blonde oskyldige vänlige glade keruben? Har någon en aning om vem som tog livet av ängeln och varför?

Eivor (lågt) Den mänska som gjorde det kommer i sinom tid att själv bekänna det och även frivilligt stå för det.

Oskar (ironiskt, lika lågt) Är han då en lika förnäm ärlig konung som Niding?

Drottningen (reser sig) Här har rikets kung blivit dödad. Vem tänker ni nu göra till landets kung? Finns det någon som har några anspråk? Vår kungliga ätts alla män har fullkomligen utrotats av ett besynnerligt outrannsakligt demoniskt och oerhört öde. Skall Oskar bli kung nu? Var det vad du ville, din kungs allra närmaste man och hans mördare?

Oskar Drottning, du misstar dig. Aldrig vill jag vara konung. Men det finns i närheten av oss en djupt förorättad och orättvist stympad man som är långt ädlare än konung Niding, åtminstone mycket mer kunglig och tålmodig.

Drottningen (likblek) Vem är den skälmen?

Oskar Den konstnär som är världens främsta, som ert stackars kungliga synnerligen ärevördiga hus har gjort allt för att helt utan anledning skändligt försura, försvåra och nersmutsa livet för, mannen vars ära är så ointaglig, att inte ens allt ert vanärande av honom kunde befläcka den.

Drottningen (flämtande, hest) Volund?

Oskar Ja, den man som ni kapade benen på för att få utnyttja honom till döds, den man som dömdes orättvist för att ha skändat er dotter: det gjorde han aldrig, och blott för att skydda er dotter så underlät han att förfäktat sin oskuld. Han är mera kunglig än någon i hela er ätt, hur ursprungligt och okungligt hans blod än är. Honom hyllar jag härmed som konung av Uppsala, ty han är den enda mannen jag vet som hanterar sin pilbåge bättre än jag.

Drottningen Likväl sade här Eivor nyss, att han allena var fadern till hennes livs hopp.

Oskar Det var en högst besynnerlig lögn. Varför ljög du, min Eivor?

Eivor Jag ljög icke. Om jag i livet har haft någon lycka i form av ett barn är dess avlare Volund och ej någon annan.

Därpå reste sig den märkvärdiga kungliga mön och gick ut. Efter hennes sorti var allt tyst: ingen fattade något. Och den som därefter hastigt skyndade ut var den präktige bågskytten Oskar. Först efter att han även varit långt borta en stund redan började hovfolket hämta sig och städa upp efter bråket. Den prövade drottningen svimmade strax efter Oskars försvinnande, och det blev den effektiva signalen till alla att äntligen sätta i gång med att handla och ej sitta stilla som paralyserade längre. Men drottningen lyckades ingen uppväcka ur hennes naturliga vanmakt.

Scen 3.

(Och bågskytten Oskar sprang skyndande fram genom skogen till Mälarens strand. Hastigt sköt han ut jollen och rodde till krymplingens ö.)

Oskar (dystert, när han möter Volund) Volund, nu är det gjort.

Volund Vilket är gjort?

Oskar Konung Niding har avrättats.

Volund Varför? Av vem?

Oskar Av den dottersons fader som han tog av daga.

Volund Av dig?

Oskar Ja, av mig. Och nu finns det blott en som är värdig att kung bli i Uppsala.

Volund Och vem är det?

Oskar Det är du.

Volund Nej, det är icke jag.

Oskar Och vem är det då annars?

Volund Den unge som Eivor är havande med i sitt sköte, om hon är det alls.

Oskar Nu förstår jag ej något.

Volund Prinsessan har frivilligt kanske befruktats av mig för en dryg vecka sedan.

Oskar Nu börjar jag sakta förstå.

Volund Vi vet ännu ej om hon är havande, och tills vi vet det vill jag stanna här på min ö och arbeta i fred och ej ha något med henne eller med någon att göra. Och om hon är havande skall du på nytt komma hit och få veta vad du har att göra, mitt livs sista hemlighet.

Oskar Vad kan det vara för hemlighet? Vet du måhända vad som hände kronprinsen?

Volund I sinom tid får du veta det.

Oskar Men låt mig föra dig åter till Uppsala. Vad kan väl du göra här helt allena i månaders tid?

Volund Jag kan arbeta, och det finns ej någon bättre och friare aktivitet. Det finns inget som mänskan mår bättre av.

Oskar Skall du då sitta här ensam och linka ibland av och an på en ödslig och obebodd ö? Nej, kom med mig till Uppsala!

Volund Jag har själv format mitt öde och valt det. Du kan ej befria mig från det. Kom åter när Eivor är havande. Till dess har vi ingenting med varandra att göra.

Oskar Är du kanske bitter på mig för att Eivors barn tillhörde mig?

Volund Ej på dig, men på Eivor. Jag vill aldrig se henne längre.

Oskar Men är det då ej mycket bättre att hon föll för mig än att hon föll för vem som helst?

Volund Innan jag visste vem hon hade fallit för fanns alltså den chansen kvar att hon våldtagits helt mot sin vilja. Nu vet jag att hon föll helt frivilligt, och jag kan aldrig mer se henne utom som en fallen kvinna.

Oskar Men varför vill du ej berätta för mig vad du vet om den spårlöst förlorade kronprinsen?

Volund Därför att det kommer att kosta mig själva livet.

Oskar Och varför?

Volund Förstår du då inte? Har du icke lovat att av daga taga den man som krökt ett enda hår på den rene oskyldige konungasonen?

Oskar Du menar väl inte att...

Volund Jo, det är just vad jag menar. Jag mördade gossen, och nu vet du det. Du är skyldig mig att bli min bane. Jag stannar på ön tills du gjort det. Om du icke gör det så dör jag på ön.

Oskar Jag tror ej vad du säger. Du har blivit snurrig. Du kan icke på något sätt övertyga mig.

Volund Kan jag det inte? Se här! Här är svärdet som Nidingen stal ifrån mig och som jag övertalade kronprinsen att ge mig åter! Har du icke sett den konstmässiga utsökta vita pokalen vid hovet som gjordes av kronprinsens tänder och kranium, som tack för att han alltför godtroget återgav mig mitt avgudade svärd? Och här har du den flaska som jag själv har fyllt med den menlöses blod. Vill du smaka?

Oskar Jag drar mig tillbaka. Vad jag här har sett, hört och upplevat övergår alla de fasor som jag i mitt liv varit med om. Jag fattar det inte. Jag har inget mer här att göra idag. Stackars ädle förbannade Volund, farväl för den här gången.

Volund Kom ej tillbaka om inte för att ta mitt liv!

Oskar Var du lugn. Ditt straff blir mycket värre än så.

Volund sade ej mera, och Oskar teg även när han återvände till fastlandet under en mulen och av ilsken kylande vind pinad himmel, som icke var nådig.

I Uppsala var allting öde och dystert. Folk satt rädda hemma och tryckte. Den mördade kungen begravdes i stillhet i smyg utan pompa och ståt av de godtrogna prästerna. Drottningen låg alltjämt medvetlös, omgiven av dystra tårögda trotjänarinnor. Och Eivor satt ensam på sitt rum och grät.

Akt V scen 1. Uppsala.

Sakta knackade det på den barnlösas dörr. Det var Oskar. Han steg sakta in. Ingen vågade längre bevaka den tungt ödesdrabbade borgen, och Oskar var hemma i gården se'n gammalt med alla dess gångar och vindlingar.

Oskar Tillåter ni att jag inträder?

Eivor Ja.

Oskar Jag har talat med Volund. Han vill icke bli landets kung. Han ger över all makt som jag erbjudit honom åt den som vi ännu ej vet om du har blivit havande med.

Eivor Han vill sona sitt brott mot min broder. Jag visste att han var den ende av oss som var ädel och manlig och kunglig.

Oskar Du vet alltså allt?

Eivor När jag för första gången såg bågaren kände jag genast igen min brors panna. Det brottet mot oss är hämnd nog för allt ont vi har åsamkat Volund. Men vad skall vi göra med Volund? Han kan ej bo kvar på sin holme. Hans uppgift är fylld. Han har slitit tillräckligt för oss.

Oskar Jag är tvungen att förr eller senare, snart helst, ta livet av honom.

Eivor Och varför?

Oskar Det har han och jag kommit fram till att är oundvikligt.

Eivor Och varför?

Oskar Jag lovade honom en gång att i allt vara honom mer lydlig än kungen, och han har befallt mig att avrätta den som tog livet av kronprinsen.

Eivor Tänker du göra det?

Oskar Plikten är det mest nödvändiga här i vårt liv. Plikten är sällan trevlig men alltid nödvändig. Och om man försöker att undvika den blir den tusenfalt värre. Vår hantverkare måste dö. Det är säkert.

Eivor Den arme oskyldige skogsmannen! Tänk att en så ädel konungslig själ kunde bo i ett så vilt ociviliserat och primitivt hjärta! Kan du icke avstå från domen för min skull?

Oskar Och låta den jämmerligt vanskapte stympade saten bli mer och mer olycklig? Han har gjort sitt. Hans liv har icke mer någon mening. Blott framtiden har någon mening, om du blivit havande. Om du har blivit det blott skall han leva för evigt, fastän han blir avrättad, genom sitt livsverk: den sällsamma ringen och svärdet, som du då skall giva i arv åt hans son.

Eivor Och vem skall hämnas Volund när Volund är död?

Oskar Det beror på hur Volund går hädan.

Eivor Han kan icke dö.

Oskar Nej. Vem är han egentligen? Det har jag ofta sport luften och Gud.

Eivor Han är vildmarken. Han är det upprörda havet, de drivande skyarna, den fria örnen som kung är i himlen, den vinande skogen, den jagade ofällda kronhjorten, den fria naturen. Och ingenting kan hålla honom i styr kvar hos oss. Hellre skulle han dö än att låta sig bindas vid världens mest yppiga konungatron. Aldrig kan vi normala och dödliga blödiga människor följa den fria obändiga vilda naturskaparkraften. Han är ett för alltid med vildmarken i fjärran norden.

Oskar Ja, det blev hans fall och fördärv att han mötte civilisationen i form av en oemotståndlig prinsessa från Uppsala.

Eivor Ja, vi som älskade honom och varmest beundrade honom blev de som mest plågade honom. Jag tror att han väntar på dig.

Oskar På sin bane?

Eivor Ja, gå och se efter! Är han kvar på ön är det skonsammast att genast taga hans liv. Vi skall icke förlänga hans pina.

Oskar Den kvinna han älskade mest och allenast blev även hans bane.

Eivor Vad menar du?

Oskar Jag även älskade dig.

Eivor Har jag glömt det, tror du?

Oskar Ingalunda. Men mitt barn blev mördad, och nu önskar du Volunds död innan du vet om du har hans barn eller ej.

Eivor Försök ej bjuda motstånd. Jag tror ej att du ens riskerar att taga hans liv, ty jag har en stark känsla av att han har lämnat sin ö. Du förlorar ej något på att fara dit och se efter.

Oskar Du ber mig att lyda?

Eivor Ja.

Oskar Jag förblir den kungadotter som en gång förförde mig lydig intill gravens rand.

Scen 2. Vid Mälarens strand.

Han begav sig. Det blåste i säven. Han vandrade oroligt ner emot stranden med en liten lykta i handen. Nu var himlen klar. Alla stjärnorna strålade i ett kallt ödsligt och skrämmande ljus.

Oskar anlände till vägens slut. Men han gick ej till ekan. Han stannade nere vid stranden och såg ner i vattnet.

Oskar Min kärlek till konungadottern var fåfäng. Ett barn gav jag henne som konungen mördade för att se till att ej Volund fick avkomma. Därför bröt Eivor sitt löfte till mig, gick till Volund och gav honom avkomma. Vad är jag till för? O Volund, demonisk är du mer än någon man, trollkarl och präst som jag träffat. Förbannad och helig är du lika mycket. Din hämnd är fullkomlig, och föga av den har du själv behövt sätta i verket. Nu lever blott Eivor av nidingsfamiljen. Du har icke längre behov av din Oskar. Han har tjänat ut. Han har givit dig allt och har ingenting mera att erbjuda. Lev väl, o Volunds familj!

Ännu stod han en stund invid stranden och stirrade ner i de upprörda bläcksvarta vågorna. Så gick han äntligen till ekan, steg in i den och sköt iväg den från land. Och han rodde men ej emot hantverkarholmen men i motsatt riktning. Han rodde iväg utan att han såg vart. Lyktan stod slocknad kvar på den ödsliga stranden. Och aldrig såg någon mer vare sig skymten av roddbåten eller av Oskar.

Scen 3.

Prinsessan låg vaken och kunde ej sova. Hon undrade ständigt:

"Ack, varför har Oskar ej kommit tillbaka ännu?"

Hela natten låg hon i sin säng och blott vred sig och vände sig och kunde ej hitta på något bättre att göra. Förgäves åträdde hon sömnen, som hon sökte locka med att ligga stilla men som bara fjärmade sig mer och mer. Men till slut steg hon upp. Klockan var omkring fyra då. Himmelen ljusnade redan. Hon klädde sig och gick till stranden. Den viktiga roddbåten låg inte där. Längre sökte hon efter den utan att finna den. Stränderna bar intet spår av den fatala farkosten. Slutligen gick hon tillbaka till borgen.

"Har Oskar då stannat på ön för att tillbringa natten där?"

Följande dag förblev ekan försvunnen. En tjänare erbjöd sig att fara ut till hantverkarens holme för att taga reda på om Volund kände till något om Oskar, men Eivor befallde med osäkerhet men med lugn:

"Far ej dit. Lämna smeden i fred."

Och det gick en dag till. Intet hände, och skytten förblev som uppslukad av luften. Och efter tre dagar förbjöd Eivor alla att fara till hantverkarholmen. "Den skall vara fridlyst", befallde hon. Ingen fick mera beträda den.

Drottningen dog sedermera och utan att ha vaknat upp ur sin medvetlöshet. Hennes medvetlöshet hade, enligt de kunniga, orsakats av en svår hjärtinfarkt. Sålunda smusslades ännu en kunglig person ner i jorden diskret av ett tystlåtet prästerskap.

En dag befanns drottning Eivor ha hamnat i en intressant kondition: hon var havande. När hon blev varse om detta beslöt hon att lämna sitt Uppsala, och detta gjorde hon tre dagar senare. Hon for iväg därifrån med ett skepp ut till havs för att börja ett nytt mer diskret liv hos släktingar i fjärran Lund. Och hon sade ej till någon enda farväl, allra minst till den ödsliga hantverkarholmen, som ingen fick eller ens vågade närma sig. Hon hade sett den märkvärdige konstnären för sista gången.

Och föga liv spordes från holmen. Där lyste ej mer något ljus under kvällarna, och där var tyst under dagarna. Någon gång kunde det hända att någon fick syn på en styltad figur som stod vemodigt nere vid stranden och blickade ut över vattnet. Men åsynen av den gestalten på ön var så hemsk, att betraktaren kvickt måste vända bort blicken och fly därifrån.

Snart blev ön känd som tillhåll av första klass för spökerier. Man hörde ibland omkring midnatt förskräckliga ylanden, vrål, tjut och jämmerlig gråt därifrån. Men det tog slut med tiden. Och tabut som Eivor belagt ön med satt kvar i människors sinnen, och ingen besökte den någonsin mer. Än idag är den känd som ett tillhåll för spöken, och ännu idag vågar ingen bege sig dit.

Slut.

*Bearbetning av en episod ur Gotisk Historia, del 5,
Göteborg i juni 2018.*